

Obec Malá Čalomija

**PROGRAM HOSPODÁRSKEHO
ROZVOJA A SOCIÁLNEHO ROZVOJA
OBCE MALÁ ČALOMIJA NA ROKY
2022 - 2030**

Názov:	
PROGRAM HOSPODÁRSKEHO ROZVOJA A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE MALÁ ČALOMIJA NA ROKY 2022 - 2030	
<i>„AKTUALIZÁCIA“</i>	
Plánovacie obdobie	<i>2022 – 2030</i>
Schvaľovací orgán	<i>zastupiteľstvo obce Malá Čalomija</i>
Územné vymedzenie	<i>Banskobystrický samosprávny kraj, okres Veľký Krtíš, Obec Malá Čalomija</i>
Dátum schválenia	
Číslo uznesenia	
Dátum schválenia pôvodného dokumentu	<i>25.6.2015, číslo uznesenia 06/2015</i>
Koordinátor tvorby aktualizácie PHRSR	<i>Centrum prvého kontaktu pre podnikateľov, J. A. Komenského, Veľký Krtíš</i>
Publikovaný	https://www.malacalomija.sk/-dokumenty
Verzia	<i>1.3</i>

1. Úvod	4
1.1. Vzťah PHRSR obce k ostatným koncepcným dokumentom.....	6
1.2. Postup spracovania PHRSR	8
2. Socio-ekonomické východiská	8
2.1. Socio-ekonomická analýza	9
2.1.1. Rozvojový potenciál	10
2.1.2. Ľudské zdroje	14
2.1.3. Ekonomika.....	16
2.1.4. Občianska vybavenosť	18
2.1.5. Vzdelávanie a kultúra	22
2.1.6. Analýza životného prostredia	23
2.2. Analýza realizovaných opatrení v programovom období 2014-2020	24
Počet obyvateľov podľa pohlavia v obci Malá Čalomija k 1. 1. 2021	24
2.3. SWOT analýza.....	25
2.4. Kľúčové disparity a hlavné faktory rozvoja	27
3. Programová a realizačná časť	29
3.1. Ciele a priority	29
3.2. Strategický cieľ, špecifické ciele	30
3.3. Rozpracovanie rámcových aktivít obce.....	32
3.3.1 Súhrnný prehľad projektov obce Malá Čalomija na roky 2022 – 2030	35
3.4. Postup pri implementácii	40
3.5. Systém monitorovania a hodnotenia	40
4. FINANČNÁ ČASŤ	43
ZÁVER	47
Zoznam použitej literatúry	48

1. Úvod

Dôvody pre spracovanie dokumentu

“PROGRAM HOSPODÁRSKEHO ROZVOJA A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE MALÁ ČALOMIJA“ bol vypracovaný ako strategický plánovací dokument pre udržateľný rozvoj obce. Výstupom programu je komplexný audit rozvojového potenciálu v území zhrnutý formou SWOT analýzy, na základe ktorého je zadaný návrh možností rozvoja obce s využitím dostupných miestnych zdrojov a návrh na konkrétne projekty a programy. Program bol spracovaný metódou interaktívneho plánovania, kde do tvorby a pripomienkovania tohto dokumentu bola zapojená nielen samospráva, ale aj občania, neziskové združenia a podnikatelia. Cieľom PHRSR je navrhnuť takú predstavu o rozvoji obce, ktorá vyjadruje ekonomické a sociálne záujmy jej občanov a zároveň je v súlade s prijatými nadradenými koncepciami vyššej úrovne. Táto stratégia je otvoreným dokumentom a podľa potreby obce bude priebežne aktualizovaná a dopĺňovaná.

Aktualizované PRO obce Malá Čalomija bolo spracované a schválené zastupiteľstvom v roku 2015 s platnosťou do roku 2020. V roku 2021 začína nové programové obdobie Európskej únie na roky 2021 – 2027. Z tohto dôvodu sa obec Malá Čalomija rozhodla spracovať ďalšiu aktualizáciu programu a zabezpečiť tak podmienky pre ekonomický rozvoj obce, ktorá bude schopná efektívne využívať všetky zdroje - prírodné, kultúrne, finančné aj ľudské. Nový PHRSR obce Malá Čalomija je navrhnutý na obdobie rokov 2022 – 2030. **Aktualizovaná je návrhová časť.**

Rozvojový strategický dokument má pre obec veľký význam pre získanie zdrojov z EÚ, nakoľko možnosť žiadať o nenávratný finančný príspevok je podmienená existenciou tohto dokumentu a súladom konkrétneho projektu s týmto strategickým dokumentom. Je však dôležité, že využiteľnosť dokumentu nie je obmedzená iba na získanie zdrojov EÚ, pretože strategické plánovanie v sebe obsahuje ciele a priority, ktoré nie je možné riešiť iba s využitím fondov EÚ, ale pre ich realizáciu sú k dispozícii aj iné finančné zdroje – nadácie, štátne dotácie, vlastné zdroje a pod. PHRSR na roky 2021 – 2030 je vypracovaný v súlade so zákonom 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov. Tento zákon ustanovuje ciele a podmienky podpory regionálneho rozvoja, upravuje pôsobnosť orgánov štátnej správy, vyšších územných celkov, obcí a ďalších subjektov územnej spolupráce a podmienky na koordináciu a realizáciu regionálneho rozvoja.

Vypracovanie a následná realizácia návrhov strategického rozvojového dokumentu je zložitý proces, náročný na koordináciu, odborné vedomosti a zabezpečenie množstva väzieb. Pri jeho príprave je nutné zohľadniť množstvo dokumentov, ktoré tvoria určitý strategický alebo legislatívny rámec a majú nadradený charakter.

Ide hlavne o väzby na tieto dokumenty:

- strategické a programové dokumenty SR a EÚ,
- príslušné odvetvové politiky,
- aktuálna legislatíva pre jednotlivé riešené oblasti,
- platná územno-plánovacia dokumentácia rôznych stupňov

Spracovanie PHRSR sa z metodického hľadiska riadilo najmä:

- zákonom č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov

- Metodikou inštitucionálneho rámca tvorby verejných stratégií schválenou uznesením vlády SR č.197/2017 a nadradenými programovými dokumentmi
- Metodikou na vypracovanie programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce/obcí/VÚC, verzia 2.0. Bratislava: MDVRR, 2015.
- Metodikou tvorby a implementácie programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja regiónov, programov rozvoja obcí a skupín obcí s uplatnením princípov udržateľného smart (inteligentného, rozumného) rozvoja, 2020

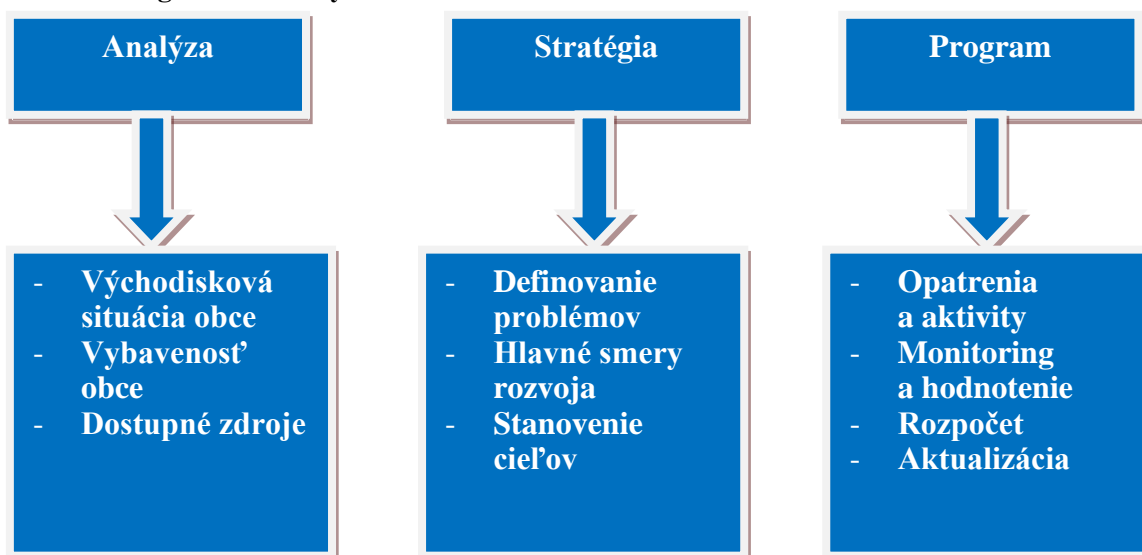
Zohľadňuje ciele a priority ustanovené v PHSR Banskobystrického samosprávneho kraja na roky 2015 – 2023.

Pri spracovaní strategického programu boli rešpektované zásady regionálnej politiky vlády Slovenskej republiky a princípy regionálnej politiky Európskej únie zakotvené najmä v nariadení Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1303/2013 zo 17. decembra 2013, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde, Európskom poľnohospodárskom fonde pre rozvoj vidieka a Európskom námornom a rybárskom. Vypracovaný dokument rešpektuje Partnerskú dohodu Slovenskej republiky na roky 2021 – 2027, ktorá je programovacím dokumentom na čerpanie finančných zdrojov z fondov EÚ (aktuálna verzia k dátumu spracovania dokumentu) a Operačný program Slovensko na programové obdobie 2021 – 2027, pracovné verzie.

Štruktúru programu rozvoja obce tvorí analytická, strategická a programovo realizačná časť. Hlavnými zdrojmi informácií pre analytickú časť plánu rozvoja obce sú údaje poskytnuté Krajskou správou Štatistického úradu v Banskej Bystrici – Mestská a obecná štatistika, RegDat a výsledky sčítania obyvateľov z roku 2011, ktoré predstavujú exaktné vstupy. Ďalším významným zdrojom informácií sú údaje zhromaždené riešiteľskou organizáciou počas terénneho prieskumu v obci, údaje z odbornej literatúry a údaje poskytnuté predstaviteľmi obce.

Dôležitým prvkom strategického plánovania je zapojenie verejnosti – občanov, neziskových organizácií, škôl, podnikateľov. Tento aspekt bol pri spracovaní dokumentu plne rešpektovaný. Tiež bol ex-post zhodnotený predchádzajúci program na obdobie rokov 2014 – 2020. Prehľad zrealizovaných projektov sa nachádza v samostatnej tabuľke.

Štruktúra Programu na roky 2022 – 2030

Socio-ekonomický profil okresu Veľký Krtíš, spracovaný Banskobystrickým samosprávnym krajom k 11/2020, link na dokument: <https://www.bbsk.sk/Portals/0/Users/052/64/564/Socio-ekonomick%C3%BD%20profil%20okresu%20Ve%C4%BEk%C3%BD%20Krt%C3%AD%C5%A1.pdf>:

- Socio-ekonomická situácia v okrese je nepriaznivá
- Obyvateľstvo okresu je koncentrované v mestách Veľký Krtíš a Modrý Kameň a v ich okolí.
- Dopravná dostupnosť je slabšia. Problémom je aj zlý stav cestnej siete.
- 31 % územia tvoria lesy, 62 % poľnohospodárska pôda.
- V minulosti významné náleziská hnedého uhlia.
- Okres má potenciál pre ďalší rozvoj priemyslu s využitím vlastného ľudského aj materiálového kapitálu.
- Cestovný ruch je menej rozvinutý. Bohatý výskyt termálnych prameňov v okrese.

Zhrnutie socio-ekonomického profilu okresu Veľký Krtíš:

- Doprava - Cestnú sieť v okrese Veľký Krtíš tvorí 44,338 km ciest I. triedy, na ktorých sa nachádza 19 mostov; 94,285 km ciest II. triedy so 49 mostmi a 231,627 km ciest III. triedy s počtom mostov 74. Hustota cestnej siete je 0,437 km/km². Z hlavnej prehliadky ciest v roku 2020 vyplýva, že v nevyhovujúcom alebo havarijnom stave je 52 % ciest, čo predstavuje zlepšenie oproti roku 2019.
- Sociálne služby - V zariadeniach sociálnych služieb je k dispozícii 304 miest pobytovou formou a 190 miest ambulantnou formou. Z hľadiska druhu poskytovaných služieb, najvyššie zastúpenie majú opatrovateľské služby, ktoré poskytuje 26 poskytovateľov.
- Vzdelávanie - V okrese sa nachádza 37 materských škôl, 14 základných škôl, 3 stredné odborné školy a 1 gymnázium. V šk. roku 2019/2020 navštevovalo celkovo materské školy 971 detí, základné školy 2 807 žiakov a stredné školy spolu 874 študentov. Počty žiakov na materských a základných školách vzrástli oproti školskému roku 2015/2016. Stredné školy však zaznamenali za toto obdobie pokles počtu žiakov.
- Kultúra - Na území okresu sa nachádza podľa Štatistického úradu SR 37 verejných knižníc, 3 múzeá a 1 stále kino. Spomedzi všetkých okresov kraja sídli v okrese Veľký Krtíš najvyšší počet verejných knižníc.
- Zdravotníctvo - Najväčším prevádzkovateľom zdravotnej starostlivosti v okrese je Všeobecná nemocnica s poliklinikou, n.o. Veľký Krtíš, v ktorej sa nachádza 14 ambulancií a poskytuje 122 lôžok.

1.1. Vzťah PHRSR obce k ostatným koncepným dokumentom

Priemet územno-plánovacích dokumentov

Dôležitý predpoklad pre riešenie investičných rozvojových zámerov predstavujú územnoplánovacie dokumentácie a územnoplánovacie podklady. Medzi najdôležitejšie nadradené dokumenty patria:

Koncepcia územného rozvoja Slovenska (KURS)

KURS je územnoplánovacia dokumentácia celoštátneho významu, ktorá navrhuje nadradené rozvojové osi, hierarchiu sídiel, systémy technickej a sociálnej infraštruktúry. Podľa tohto dokumentu z hľadiska sídelnej štruktúry územím obce neprechádza žiadna sídelná rozvojová os ani komunikačno-rozvojová sídelná os, jeho územie neleží ani v dosahu veľkokrtíšskeho ťažiska osídlenia (ťažisko osídlenia tretieho stupňa). Samotná obec Malá Čalomija patrí podľa platného znenia ÚPN-VÚC Banskobystrického kraja do skupiny centier šiestej skupiny (centrá miestneho významu).

Územný plán VÚC Banskobystrického kraja

Nadradenou územnoplánovacou dokumentáciou pre ÚPN obce Malá Čalomija je ÚPN VÚC Banskobystrický kraj v znení Zmien a doplnkov z r.2009 a 2014. Tento dokument vo svojej záväznej časti určuje niektoré všeobecné podmienky pre rozvoj miest a obcí, ako aj konkrétne regulatívy vzťahujúce sa k riešenému územiu. Tieto výstupy sú záväzným dokumentom pre riešenie ÚPN obce Malá Čalomija aj pre definovanie projektových zámerov v PHRSR obce.

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Banskobystrického samosprávneho kraja 2015-2023

Dňa 11.decembra 2015 bol Uznesením Zastupiteľstva Banskobystrického samosprávneho kraja č. 198/2015 s konečnou platnosťou schválený nový Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Banskobystrického samosprávneho kraja na roky 2015-2023.

Na základe výsledkov analýzy a zvolenej stratégie rozvoja Banskobystrického samosprávneho kraja sa najvhodnejšie rozvojové projekty a aktivity budú zameriavať na 4 strategické priority nasledovne:

Prioritná oblasť 1: Zdravé a adaptabilné prostredie - Zelený región

Prioritná oblasť 2: Lepšia kvalita života – Služby pre ľudí

Prioritná oblasť 3: Konkurencieschopná ekonomika – udržateľné a konkurencieschopné miestne ekonomiky

Prioritná oblasť 4: Partnerstvá

Výber priorít, špecifických cieľov, opatrení, možných projektov a podporovaných aktivít je úzko previazaný s časovými a finančnými možnosťami jednotlivých aktérov v oblasti regionálneho a miestneho rozvoja na území Banskobystrického samosprávneho kraja.

Z uvedeného prehľadu vyplýva, že priority rozvoja obce Malá Čalomija by mali byť v súlade s týmto nadradeným programovacím dokumentom. Vzhľadom na to, že aj tento dokument je otvorený a bude sa priebežne aktualizovať, odporúčame obci odovzdať program rozvoja na odbor regionálneho rozvoja BBSK ako podklad pre PHSKR kraja.

„Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Banskobystrického samosprávneho kraja na roky 2022-2030“ Banskobystrický kraj v súčasnej dobe spracováva.

Občianske združenie Hontianske Poiplie

V júni roku 2008 vzniklo občianske združenie Partnerstvo Krtíšskeho Poiplia, ktorého cieľom je podpora rozvoja vidieka. Medzi členov patrila aj obec Malá Čalomija. Od roku 2010 implementovalo združenie program Leader na základe schválenej Integrovannej stratégie rozvoja Partnerstva Krtíšskeho Poiplia. Združenie zadministrovalo niekoľko investičných aj neinvestičných projektov. Toto združenie ukončilo svoju činnosť a v roku 2015 vzniklo nové združenie Hontianske Poiplie, ktorého je obec členom. Združenie vzniklo na území dvoch mikroregiónov: MR Údolie Čebovského potoka a MR Veľký potok – Ipeľ a jeho členom je 20 samospráv. Od roku 2017 implementuje občianske združenie program Leader.

1.2. Postup spracovania PHRSR

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja je účelovo spracovaný, najmä z hľadiska cieľov a priorít rozvoja SR a možností využívania fondov EÚ. Postup spracovania PHRSR je v súlade s Metodickou príručkou uverejnenou Ministerstvom výstavby a regionálneho rozvoja, sekciou regionálnej politiky. Samotnú chronológiu prípravy a vypracovania možno popísa nasledovne:

- 1) Vypracovanie **socio-ekonomickej analýzy obce**, v ktorej boli identifikované tendencie súčasného socio-ekonomického vývoja obce. Analýza bola zameraná na oblasti: rozvojový potenciál, ľudské zdroje, ekonomika, občianska vybavenosť, vzdelávanie a kultúra a životné prostredie.
- 2) Vypracovanie **analýzy realizovaných opatrení**, v rámci ktorej sa zhodnotili doterajšie skúsenosti predstaviteľov obce s implementáciou programov a podporou regionálneho rozvoja.
- 3) Vyhotovenie **SWOT analýzy**.
- 4) Určenie **klúčových disparít a hlavných faktorov rozvoja**, vychádza z identifikácie hlavných problémov, ktoré program rieši a určenia potenciálu pre toto riešenie.
- 5) **Definovanie samotnej stratégie**. Tento bod priamo nadväzuje na SWOT analýzu s cieľom odstrániť, alebo zmierniť identifikované disparity pomocou využitia potenciálu reprezentovaného určenými faktormi rozvoja.
- 6) Vymedzenie opatrení a aktivít. Vychádza zo strategickej vízie obce, výsledkov analýz a stratégie PRO. V rámci aktivít ide o činnosti, ktoré budú v rámci vymedzených opatrení podporené. Opatrenia predstavujú súhrn aktivít pomáhajúcich realizovať priority.
- 7) Definovanie merateľných ukazovateľov a **opis rozvojovej stratégie**.
- 8) Zostavenie finančného plánu. Východiskom boli disponibilné finančné zdroje obce a vymedzené opatrenia a aktivity.
- 9) **Finančná časť** programu - pozostáva z akčného plánu s časovým harmonogramom a návrhom finančného a organizačného zabezpečenia
- 10) **Definícia priorít a opatrení**.
- 11) Kompletizácia programu.
- 12) Schvaľovanie a publikovanie

V rámci samotnej prípravy programu prebiehalo zhromažďovanie aktuálnych informácií a dokumentov, spracovanie, porovnávanie a hodnotenie informácií, organizačné zabezpečenie a spracovanie získaných podkladov obce.

2. Socio-ekonomické východiská

Výsledkom vzájomného pôsobenia situácie v reálnej ekonomike, vo finančnom sektore, na finančných trhoch a v platobnom systéme je finančná stabilita ekonomiky. Úloha domácej reálnej ekonomiky je pritom jednou z najdôležitejších. Určuje ju stabilita v jednotlivých sektoroch reálnej ekonomiky Slovenska – vo verejnom sektore, v sektore nefinančných spoločností, v sektore domácností a v sektore zahraničného obchodu.

Základná otázka vo vzťahu k finančnej stabilite je, keď i vo finančnom hospodárení týchto sektorov

vznikali napätia, problémy s plnením záväzkov a riziká porúch alebo keď tieto sektory boli v rovnováhe a výsledky ich hospodárenia vytvárali predpoklady na tvorbu potrebných rezerv a krytie ich finančných rizík.

Tieto otázky vznikajú nielen vo vzťahu k súčasnej situácii, ale aj z hľadiska budúceho pravdepodobného vývoja vo vzťahu k udržateľnosti súčasného nastavenia parametrov ich hospodárenia. Ak sa pozrieme na vývoj ekonomiky SR z týchto hľadísk, môžeme konštatovať, že bol veľmi priaznivý z pohľadu vytvárania predpokladov na celkovú ekonomickú a finančnú stabilitu. V ekonomike začala pôsobiť daňová reforma, ktorá zlepšila vnímanie podnikateľského prostredia na Slovensku zahraničnými investormi, a to tým, že znížila daňové zaťaženie podnikov. Ďalšie reformy, dôchodková reforma a reforma zdravotníctva, by mali prispieť k dlhodobej udržateľnosti verejných financií. Pokračovala konsolidácia verejných financií.

Prijaté reformy a opatrenia prispeli k zvýšeniu záujmu zahraničných investorov o investovanie na Slovensku. Rast ekonomiky sa zrýchlil, ale napriek tomu neboli v ekonomike prítomné známky prehrievania. Deficit na bežnom účte síce vzrástol, ale bol z veľkej časti financovaný priamymi zahraničnými investíciami. Tie vytvárali predpoklad na ďalší rast exportnej schopnosti a upevnenie vonkajšej ekonomickej stability.

2.1. Socio-ekonomická analýza

Model uplatňovanej regionálnej politiky v značnej miere ovplyvňuje stav sociálno-ekonomickej úrovne regiónov Slovenska. Ekonomickou regionalizáciou možno vymedziť územné celky, ktoré majú zhodné ekonomické parametre a vytvárajú relatívne jednotný funkčný celok, kde pôsobia podnikateľské aktivity približne za rovnakých podmienok. Trhové zóny koncentrácie ekonomických aktivít, alebo lokálne pracovné trhy, ktoré sa formujú na základe koncentrácie pracovných príležitostí vo sfére výroby, vo výrobných i verejných službách môžu byť takými územnými celkami. V dôsledku predchádzajúceho vývoja na území Slovenska tvoria lokálne pracovné trhy spádové územia miest, ktoré v strediskovej sústave osídlenia plnili funkciu stredísk obvodného významu. Sociálna oblasť je významne previazaná s ekonomickou oblasťou, parametre ktorej určujú v značnej miere i situáciu, stav v sociálnej oblasti regiónu. Sociálna situácia zachytáva predovšetkým stav v oblastiach sociálnej či hmotnej odkázanosti a nezamestnanosti.

Samotná analýza **hlavných socio-ekonomických súvislostí** vývoja na úrovni obce sa predovšetkým zameriava na :

bod 2.1.1. a 2.1.2. rozvojový potenciál a ľudské zdroje

V rámci tejto časti ide predovšetkým o analýzu: prírodných daností, potenciálu obce v oblasti rozvoja, obyvateľstva a jeho štruktúry (podľa veku, pohlavia a vzdelania).

bod 2.1.3. ekonomiku

V rámci tejto časti ide predovšetkým o analýzu vývoja v oblasti:odvetví výroby a služieb, zamestnanosti a nezamestnanosti, podnikateľských subjektov a ich štruktúry (podľa právnej formy, veľkosti a ekonomických činností).

bod 2.1.4. občiansku vybavenosť

V rámci tejto časti ide predovšetkým o analýzu vývoja v oblasti:technickej infraštruktúry, sociálnej

infraštruktúry, zdravotnej infraštruktúry, kultúrnej infraštruktúry a bývania.

bod 2.1.5.vzdelávanie a kultúru

V rámci tejto časti ide predovšetkým o analýzu vývoja v oblasti:školstva,mimoškolských a kultúrnych zariadení.

bod 2.1.6. životné prostredie

V tejto časti ide predovšetkým o analýzu vývoja v oblasti stavu a ochrany životného prostredia.

2.1.1. Rozvojový potenciál

Analýza prírodných daností:

Obec Malá Čalomija leží na juhovýchode historickej Hontianskej župy, v blízkosti hranice s Novohradom v nadmorskej výške 136-237 m. Obec hraničí na severe s obcami Lesenice a Trebušovce, na východe s obcou Chrastince, na juhu s Kolármi a na západe sa nachádza obec Veľká Čalomija. Južná časť odlesneného chotára je na mokrej zaplavovanej nive a nižších terasách Ipľa, severná na pahorkatine s rozčlenenými plochými chrbtami z mladotret'ohorných uloženín. Prvá zmienka o pravekom osídlení územia obce je zo staršej doby kamennej, z paleolitu.

Celková výmera územia obce je 6 067 500m². Do vlastníctva obce patrí 120 000m² poľnohospodárskej pôdy, 4 677 208m² ornej pôdy, trvalé trávne porasty 694 376m², lesné pozemky 311 729m², vodné plochy 13 167m², zastavané plochy a nádvoria 215 888m², ostatné plochy 33 980m².

Analýza histórie obce:

Obec Malá Čalomija leží v Ipeľskej kotline na pravom brehu hraničnej rieky Ipeľ. Na území dnešnej obce Malá Čalomija bolo osídlenie v eneolite, boli tu sídliskové nálezy hallštattské, z doby rímskej a bolo tu slovanské kostrové pohrebisko z 8. storočia. Obec vznikla v chotári obce Veľká Čalomija. Pôvodne jestvovala iba jedna Čalomija, o ktorej prvá písomná zmienka pochádza už z r. 1244. Na dve obce sa rozdelila v prvej polovici 14.st.. Spomína sa od roku 1342 ako Kischalamya. Ďalšie staré a cudzojazyčné pomenovania obce boli: Chalamia Parua (1516), Malá Čalumina (1808); maďarsky Kischalomia. Dnešný názov obce Malá Čalomija je do roku 1920. V 13.storočí na východnej a južnej časti kopca, nad terajšou obcou Veľká Čalomija, ležala dedinka, ktorú nazvali podľa kostolíka Egyhaz Chalameya. Okolo jazierka, kde dnes leží obec sa rozpresterala pustatina Lenkeyovskej rodiny, nazvaná Kolárskym uhlom. Obec patrila zemanom z Malej Čalomije, neskôr viacerým zemepánom. V 18. storočí patrila Zmeškalovcom, v 19. storočí Tihanyiovcom, Majthényiovcom a i. História obce je spojená s rodom Tiháni de Ebeck a neskôr s menom farára a pedagóga Daniela Lehockého, ktorý sa svojím pôsobením v obci podieľal na rozvoji obce. Po dlhoročných nezrovnalostiach ľudu s vyššou mocou v otázkach týkajúcich sa cirkvi, školstva sa až v roku 1785 postavila fara a o dva roky sa dokončila výstavba a posvätil sa kostol, renovovaný v roku 1886. Škola bola postavená v roku 1790 a tiež posvätená.

V roku 1715 mala 6 domácností a bola zemianskou obcou, v roku 1828 mala 107 domov a 642 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom a vinohradníctvom. V rokoch 1939-1944 bola obec pripojená k Maďarsku.

Symboly obce:

Pre obecný erb v súčasnosti je historický symbol M. Čalomije veľmi priliehavý, veď aj dnes sa miestny obyvatelia živia predovšetkým poľnohospodárstvom. Erb obce je nasledovný: modrý štít, v ktorom z čierneho rozoraného poľa vyrastajú dve zlaté (žlté) olivové ratolesti. Medzi nimi sa nad poľom vznáša strieborný (biely) lemeš a čerieslo. Symbolmi obce sú: erb, zástava, pečiatka.

Kultúrne pamiatky obce:

- neoklasicistický kostol z roku 1886
- pamätná tabuľa D. Letockého na miestnej fare

Významné osobnosti obce:

Daniel Lehocký - v obci, kde je aj pochovaný, pôsobil od roku 1790 až do smrti (1841) ako evanjelický kňaz a pedagóg. Jeho najznámejším dielom je Kniha o múdrom a kresťanskom vychovávaní dietok.

Členstvo obce

- Spoločenstvo obcí regiónu Poiplia - so sídlom v Opatovskej Novej Vsi, ktoré združuje 39 obcí Veľko-krtíšskeho okresu. Táto integračná snaha veľkého formátu sa osvedčila v realizácii ISPA projektu, ktorým sa na zabezpečenie pitnej vody pre južnú časť okresu Veľký Krtíš získala dotácia vo výške 28 mil. EUR.
- Mikroregión Údolie Čebovského potoka - Cieľmi tohto združenia je riešiť záujmy rozvoja členských obcí v oblastiach – hospodárstva, infraštruktúry, spoločného územného plánovania.
- Obec je súčasne členom:

Spoločný stavebný úrad v Čebovciach

ZMOS – Združenie miest a obcí Slovenska

ZMOVR – Združenie miest a obcí Veľkokrtíšskeho regiónu, so sídlom vo V. Krtíši.

Prístup LEADER

Os vychádza z európskej iniciatívy Leader. Akronym LEADER znamená Liaison Entre Actions de Développement de le Économie Rurale (spájanie aktivít, ktoré podporujú hospodársky rozvoj vidieka). **Cieľom je** zlepšenie kvality života vo vidieckych oblastiach a zlepšenie ekonomickej príležitosti a sociálnych podmienok vidieckeho obyvateľstva. Tento cieľ sa v podmienkach Slovenskej republiky bude naplňať prostredníctvom realizácie integrovaných stratégií rozvoja územia, v rámci ktorých sa budú realizovať projekty jednotlivých žiadateľov. Integrovanú stratégiu rozvoja územia pre určité územie vypracuje miestna akčná skupina (MAS), prostredníctvom ktorej sú do praxe zavádzané princípy prístupu Leader.

Cieľom prístupu Leader je podporovať obyvateľov vidieckych oblastí, aby na základe vzájomnej spolupráce na báze partnerstva prekonali nové problémy, ktorým vidiecke oblasti čelia, aby sa zamysleli nad dlhodobým potenciálom svojich oblastí a implementovali spoločne vytvorené integrované, vysoko kvalitné a originálne stratégie trvalo udržateľného rozvoja svojho územia.

Priorita - zlepšovanie manažmentu a riadenia a mobilizácia rozvojového potenciálu vo vidieckych oblastiach.

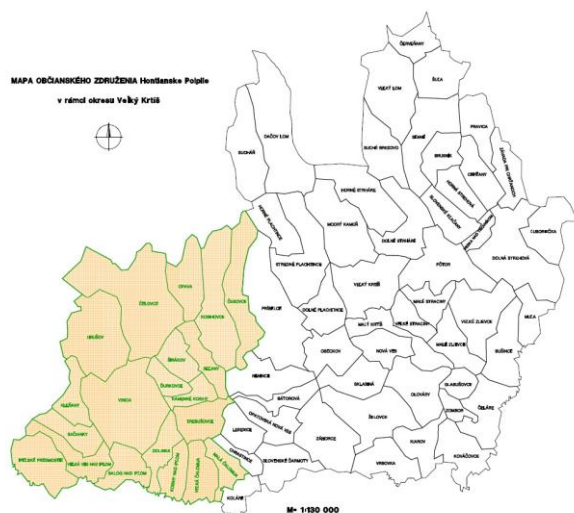
V programovom období 2007 - 2013 bola obec **členom MAS Partnerstva Krtíšskeho Poiplia**. V roku 2014 sa členovia MAS Partnerstva Krtíšskeho Poiplia rozhodli, že založia 2 nové občianske združenia. Celý proces bol ukončený registráciou **Občianskeho združenia Hontianske Poiplie** dňa 27.03.2015. Od tej doby patrí do občianskeho združenia Hontianske Poiplie, ktorý sa uchádza o štatút MAS.

Tabuľka: MAS Hontianske Poiplie

Presný názov organizácie (obchodný názov):	Hontianske Poiplie
---	--------------------

Právna forma:	Združenie (zväz, spolok)
IČO:	42395178
Sídlo:	Vinica, Cesta Slobody 466/44, 991 28
Dátum založenia:	20.03.2015
Poloha:	Banskobystrický kraj, okres Veľký Krtíš
Štatutárny zástupca:	Béla Hrubík, predseda
Zoznam obcí zaradených do územia MAS:	Balog nad Ipľom, Čebovce, Čelovce, Dolinka, Ďurkovce, Hrušov, Ipeľské Predmostie, Kamenné Kosihy, Kleňany, Kosihovce, Kosihy nad Ipľom, Malá Čalomija, Opava, Sečianky, Seľany, Širákov, Trebušovce, Veľká Čalomija, Veľká Ves nad Ipľom, Vinica.
Názov projektu:	Stratégia miestneho rozvoja vedeného komunitou pre OZ Hontianske Poiplie
Celkový rozpočet projektu:	2 831 003,00 EUR
Schválená výška príspevku z PRV:	1 747 230,08 EUR
Strategický cieľ:	Strategický cieľ MAS stanovený do r. 2023 hovorí: Hontianske Poiplie do roku 2023 zabezpečí pre svojich obyvateľov významné zlepšenie v dobudovaní infraštruktúry a v ochrane životného prostredia, vytvorí nové pracovné miesta na základe využitia miestneho potenciálu a bude využívať mieste tradície pre rozvoj cestovného ruchu.
Strategické priority:	<p>Priorita č. 1: Tvorba pracovných miest na základe využitia miestneho potenciálu</p> <p>Špecifický cieľ č. 1: Podpora a využitie miestneho potenciálu podnikateľov v poľnohospodárstve, existujúcich aj nových, rozvoj služieb a remesiel</p> <p>Opatrenia PRV:</p> <p>4.1 Podpora investícií do poľnohospodárskych podnikov</p> <p>4.2 Podpora pre investície na spracovanie/uvádzanie na trh a/alebo vývoj poľnohospodárskych výrobkov</p> <p>6.1 Podpora na začatie podnikateľskej činnosti pre mladých poľnohospodárov</p> <p>6.4 Podpora investícií do vytvárania a rozvoja nepoľnohospodárskych činností</p> <p>Opatrenia IROP:</p> <p>Špecifický cieľ č. 5.1.1: Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií</p> <p>Aktivita: Zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev:</p> <p>Priorita č. 2: Infraštruktúra a životné prostredie</p> <p>Špecifický cieľ č. 2: Čisté a dobre vybudované obce k spokojnosti obyvateľov</p> <p>Opatrenia PRV:</p> <p>7.2 Podpora investícií do budovania, zlepšenia alebo rozšírenia všetkých typov malej infraštruktúry vrátane</p>

	<p>investícií do obnoviteľných zdrojov energie a úspor energie 7.4 Podpora investícií do zriaďovania, zlepšenia alebo rozšírenia miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane služieb v oblasti voľného času a kultúry a do súvisiacej infraštruktúry</p> <p>Opatrenia IROP: Špecifický cieľ 5.1.2: Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach</p> <p>Priorita č. 3: Tradície a cestovný ruch Špecifický cieľ č. 3: Dosiachnutie návštevnosti primeranej k potenciálu územia, priemerná pobytovosť návštevníkov min. 2,5 dňa, dobudovanie a rozšírenie pobytových aktivít a diverzifikácia ponuky, zvýšiť kapacitu (ubytovanie, stravovanie), komplexná reklama územia.</p> <p>Opatrenia PRV: 6.4 Podpora investícií do vytvárania a rozvoja nepoľnohospodárskych činností 7.2 Podpora investícií do budovania, zlepšenia alebo rozšírenia všetkých typov malej infraštruktúry vrátane investícií do obnoviteľných zdrojov energie a úspor energie</p> <p>Opatrenia IROP: Špecifický cieľ č. 5.1.1: Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií</p>
--	--

Zdroj: Integrovaná stratégia OZ Hontianske Poipлие, 2015

Cezhraničná spolupráca

Obec úzko spolupracuje s partnerskými obcami z MR – Cserháthaláp a Nagylóc v rámci realizácie projektu z Programu cezhraničnej spolupráce INTERREG III A – Maďarsko-Slovensko-Ukrajina 2004-2006. V rámci hlavnej aktivity projektu – vypracovanie podkladov a projektovej dokumentácie

pre vybudovanie kanalizačnej siete a ČOV je v projekte kladený dôraz na spoluprácu zapojených partnerov zo SR a MR. Spolupráca obcí je na báze výmeny a odovzdávania skúseností, znalostí, know – how pri poskytovaní údajov na prípravu projektovej dokumentácie na kanalizáciu a ČOV a ďalších relevantných informácií ohľadne výstavby kanalizácie a ČOV, nakoľko zapojené obce z MR už majú vybudovanú túto infraštruktúru a na slovenskej strane je to jednou z aktivít projektu. Projekt slúži i na prehĺbenie spolupráce medzi partnerskými obcami na slovenskej i maďarskej strane.

2.1.2. Ľudské zdroje

Jedným z najvýznamnejších rozvojových potenciálov každého územia je ľudský potenciál. Je výsledkom populačného a hospodárskeho vývoja obce. Rozmiestňovanie obyvateľstva a rozmiestňovanie ekonomických aktivít, sú navzájom prepojené a podmieňujúce sa procesy. Firmy priťahujú pracovné sily a ich odvetvová štruktúra ovplyvňuje kvalitu t.j. Vzdelanostnú úroveň a vekovú štruktúru. Migrácia je do značnej miery ovplyvňovaná predovšetkým možnosťou získania bývania a zamestnania. Z toho dôvodu môže by migrácia ovplyvňovaná realizáciou programov ekonomického rozvoja a súčasne vytváraním vhodných podmienok pre bývanie v obci.

Základné údaje o obyvateľstve:

Obec Malá Čalomija má spolu 211 trvale bývajúceho obyvateľstva (rok 2015). Podiel ekonomicky aktívnych z trvale bývajúceho obyvateľstva je 66,8 %. Trvale bývajúce obyvateľstvo vo veku 0-14 je 14, v produktívnom veku 15 – 59 je 152. V poproduktívnom veku 47 obyvateľov. Počet zdravotne ťažko postihnutých občanov v obci 14. (zdroj: ocu – september 2007).

TAB. Počet obyvateľov za jednotlivé roky											
2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2021
248	243	234	230	228	223	209	211	212	216	211	193

Zdroj: ŠÚ SR, 2021

TAB. Vekové zloženie obyvateľstva			
	predproduktívny vek	produktívny vek	poproduktívny vek
Malá Čalomija	19	127	47

Zdroj: ŠÚ SR 2021

Z hľadiska národnostného zloženia môžeme konštatovať, že obyvateľstvo obce je homogénne. Slováci a údajov z roku 2001 tvoria 85,02 % obyvateľov. Ostatné národnosti sú zastúpené minimálnym počtom obyvateľov.

TAB. Bývajúce obyvateľstvo podľa národnosti a pohlavia			
Národnosť	Muži	Ženy	Spolu
Slovenská	102	108	210
Maďarská	14	21	35
Česká	0	1	1
Poľská	1	0	1

Zdroj: ŠÚ SR 2011

Bývajúce obyvateľstvo ekonomicky aktívne podľa pohlavia a jednotlivých odvetví

Ekonomicky aktívne osoby spolu v počte 127 (rok 2021) sú zamestnané v rôznych odvetviach hospodárstva. Rozdelenie podľa jednotlivých odvetví ukazuje, že najviac osôb je zamestnaných v poľnohospodárstve a s ním súvisiacich službách – v celkovom počte 25. Druhým najviac zastúpeným odvetvím je verejná správa v počte osôb 14, za ním nasleduje priemyselná výroba, veľkoochod a maloobchod, oprava motorových vozidiel, motocyklov a spotrebného tovaru s počtom zamestnaných osôb 9. Menej zastúpené sú odvetvia ako školstvo, doprava, stavebníctvo a ťažba nerastných surovín. Súčasne treba uviesť, že 33 osôb neudalo odvetvie hospodárstva v ktorom vykonáva pracovnú činnosť pri prieskume SODB 2011.

TAB: Bývajúce obyvateľstvo podľa pohlavia a podľa najvyššieho skončeného stupňa vzdelania

Najvyšší skončený stupeň školského vzdelania	Muži	Ženy	Spolu
Základné	29	61	90
Učňovské (bez maturity)	46	24	70
Stredné odborné (bez maturity)	3	1	4
Úplné stredné učňovské (s maturitou)	6	4	10
Úplné stredné odborné (s maturitou)	13	13	26
Úplné stredné všeobecné	3	3	6
Vyššie	0	0	0
Vysokoškolské bakalárske, magisterské, inžinierske, doktorské	0	4	4
Vysokoškolské spolu	0	4	4
Vysokoškolské podľa zamerania:			
- univerzitné	0	3	3
- technické	0	0	0
- ekonomické	0	1	1
Ostatní bez udania školského vzdelania	1	2	3
Deti do 16 rokov	17	18	35
Úhrn	118	130	248

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky – Krajská správa v Banskej Bystrici, 2011

Analýza nezamestnanosti - Okres Veľký Krtíš, na základe evidencie uchádzačov o zamestnanie, zaujíma popredné miesto v rámci Banskobystrického kraja spolu s okresmi Lučenec a Rimavská Sobota v celkovom počte nezamestnaných. V miere nezamestnanosti v rámci Banskobystrického kraja sú veľké rozdiely medzi jednotlivými okresmi, čo je výrazné hlavne pri porovnaní priemyselnejšieho severozápadu s južnými okresmi.

Na 20. mieste v miere nezamestnanosti v rámci Banskobystrického kraja je Veľký Krtíš s mierou evidovanej nezamestnanosti 8,76%. Do týchto počtov nie sú zahrnuté ženy na materskej a rodičovskej dovolenke, ktoré by zvyšovali nepriaznivý podiel. Počet ekonomicky aktívneho obyvateľstva v okrese Veľký Krtíš je cca 19 000.

Najkritickejšou skupinou z pohľadu nezamestnanosti sú dlhodobo nezamestnaní a mladí

ľudia. Vzhľadom na vysoký počet nezamestnaných osôb bude potrebné naďalej modernizovať nástroje aktívnej politiky trhu práce a prispôbovať ich existujúcim potrebám trhu práce prostredníctvom zvyšovania finančných prostriedkov na realizáciu opatrení aktívnej politiky trhu práce a efektívneho a účinného využívania prostriedkov z Európskeho sociálneho fondu. Do programov by malo byť zapojených viac nezamestnaných osôb, zvýšenú pozornosť si budú vyžadovať rizikové skupiny na trhu práce.

Miera evidovanej nezamestnanosti v obci Malá Čalomija (v roku 2022) je 23,95.

V zimných obdobiach je v obci priemerne 21% nezamestnanosť, v letných mesiacoch 17%. Celoročná nezamestnanosť sa pohybuje priemerne medzi 19,20%. Aktivačná činnosť v obci je vykonávaná od roku 1995.

OBEC	CELKOM			INDISPONIBILNÍ			DISPONIBILNÍ			EAO	% miera
Malá Čalomija	8	6	14	0	0	0	8	6	23	96	23,95

Zdroj: ŠÚ SR, 2021

V obci prevláda niekoľko faktorov, ktoré ovplyvňujú nezamestnanosť. Medzi prioritné patrí nedostatočná infraštruktúra, ktorá bráni vstupu investorov a zároveň tým bráni vytváraniu nových pracovných miest, nedostatočný rozvoj malého a stredného podnikania, strata pracovných návykov u dlhodobo nezamestnaných a ich nízka vzdelanostná úroveň.

Sídlná štruktúra okresu - Obyvateľstvo žije v rozptýlenom vidieckom osídlení v 71 obciach, z ktorých sú len dve mestá – Veľký Krtíš a Modrý Kameň, ktorý je počtom obyvateľov najmenším mestom v SR.

Okres sa vyznačuje veľmi nízkou dynamikou, ktorá má dlhodobú tendenciu a je charakteristická pre okresy na juhu SR. Z pohľadu budúceho vývoja súčasná demografická štruktúra nevytvára priaznivé predpoklady pre zvýšenie počtu obyvateľstva.

2.1.3. Ekonomika

V obci najviac pracovných príležitostí poskytuje odvetvie poľnohospodárstva. Jej podiel na celkovej hospodárskej základni obce dosahuje 15 %. V ostatných odvetviach ako obchod, služby, verejná správa nedošlo k výraznejšiemu poklesu počtu pracovníkov. Tieto odvetvia však zaznamenali transformáciu vlastníckych vzťahov v prospech súkromného sektora. Odvetvie obchodu a služieb poskytuje v obci približne 2 % pracovných príležitostí.

Dôležitým faktorom sú i perspektívne odvetvia pre rozšírenie zamestnanosti v obci. Do prvej skupiny najperspektívnejších odvetví pre rozšírenie zamestnanosti /rovnako ženy i muži/ môžeme zaradiť poľnohospodárstvo a obchod.. Do druhej – pomerne veľkej a diferencovanej skupiny môžeme zaradiť služby, cestovný ruch a agroturistiku. Relatívne najmenej je možné rozširovať zamestnanosť v odvetviach lesného hospodárstva, školstva a stavebníctva. Ďalší rozvoj hospodárskych aktivít obce musí byť zameraný na podporu rozvoja agroturizmu a aktivít v oblasti cestovného ruchu, obchodu, poľnohospodárstva a informačných, sociálnych služieb.

Analýza podnikateľských subjektov - Na OÚ vo V. Krtíši – na Odbore živnostenského podnikania sú zaregistrované nasledovné podnikateľské aktivity s prevádzkárňou v obci Malá Čalomija k 05/2022:

TAB: Podnikateľské subjekty:	počet
Predaj záhradníckych potrieb	0
Podnikanie v oblasti nakladania s nebezpečným nákladom	0
Maloobchodná činnosť s rozličným tovarom v rozsahu voľných živností	1
Predaj na priamu konzumáciu piva, vína, alkoh. a nealkohol. nápojov	0
Maloobchodná činnosť v rozsahu voľných činností	0
Sprostredkovanie obchodu a služieb v rozsahu voľných činností	0
Reklamná a propagačná činnosť	0
Pohostinstvá	0

Zdroj: www.zrsr.sk

V mesiaci jún 2022 bola v živnostenskom registri zapísaná 1 aktívna prevádzka v obci Malá Čalomija.

8 živnostníkov – www.zrsr.sk

ŽIVNOSTENSKÝ REGISTER SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Výsledky vyhľadávania

Obchodné meno: _____ Obec: Malá Čalomija
Ulica: _____ Číslo: _____
Okresný úrad: _____ Ien aktuálnych záz.:

Obchodné meno	IČO	Adresa	Aktuálne	Úplný	Výpis z OB
4. LUPKO s. r. o.	35739401	99108 Malá Čalomija 31	Aktuálne	Úplný	Výpis z OB
23. Michal Lehotský	54408300	99108 Malá Čalomija 110	Aktuálne	Úplný	Výpis z OB
24. Zuzana Makarová	53455932	99108 Malá Čalomija 6	Aktuálne	Úplný	Výpis z OB
28. Tomáš Tóth	45894981	99108 Malá Čalomija 39	Aktuálne	Úplný	Výpis z OB
29. Jozef Kováčik	46069046	99108 Malá Čalomija 28	Aktuálne	Úplný	Výpis z OB
31. Eleonóra Fraňová	46673229	99108 Malá Čalomija 90	Aktuálne	Úplný	Výpis z OB
36. Eva Svätiková	44715811	99108 Malá Čalomija 110	Aktuálne	Úplný	Výpis z OB
37. Dana Kovačová	44279868	99108 Malá Čalomija 36	Aktuálne	Úplný	Výpis z OB

Vyhľadať podľa: IČO | obchodného mena | priezviska a mena fyzickej osoby | adresy prevádzkárne
živnostenské podnikanie | Pomoc | Podnety | Centrálna databáza cezhraničných poskytovateľov služieb na území SR

Technický správca
IVeS
Službu zabezpečuje Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, Sekcia verejnej správy, Drieňová 22, 826 86 Bratislava 29

1 právnická osoba – www.orsr.sk

MINISTERSTVO SPRÁVODLIVOSTI SLOVENSKEJ REPUBLIKY

OBCHODNÝ REGISTER
NA INTERNETE

Slovenský English

Výsledky vyhľadávania podľa sídla subjektu
(len v aktuálnych záznamoch)

Ulica: akákoľvek Stránka: 1 / 1
Číslo: akékoľvek Záznamy: 1 - 1 / 1
Obec: Malá Čalomija Dátum: 2.6.2022
Súd: akýkoľvek

Obchodné meno subjektu	Výpis	Zberka listín
1. LUPKO s. r. o.	Aktuálny Úplný	

O obchodnom registri SR | Návod na používanie ORI | Naša adresa
Vyhľadanie podľa: obchodného mena | identifikačného čísla
sídlu | spisovej značky | priezviska a mena osoby

Aktuálne zmeny | Automatizované doplnenie identifikačných údajov | Kontakty na registrované súdy
Formuláre na podávanie elektronických návrhov na zápis do OR
Zoznam osôb, ktoré môžu byť vymazané (§768s OBZ)

Okrem týchto podnikateľských subjektov sú v obci nasledovné subjekty:

- samostatne hospodáriaci roľník
- podnikatelia v oblasti poľnohospodárstva - poľnohospodárska pôda v katastri obce je nimi obhospodarovaná

Nevyužitú priestory:

Časť budovy školy, šatne TJ, ktoré sú vhodné na vyvíjanie rôznych činností, záujmových krúžkov pre obyvateľov obce.

<i>Majetok obce</i>	
Kultúrny dom	Poľnohospodárska pôda (585 ha)
Požiarňa zbrojnica	Miestne komunikácie (2 km)
Budova školy	Dom smútku
Šatňa TJ	Intravilán

2.1.4. Občianska vybavenosť

Infraštruktúra je podmieňujúcim faktorom ekonomického a sociálneho rozvoja obce. Je tvorená technickou a sociálnou infraštruktúrou. Technická infraštruktúra je faktorom podmieňujúcim alokáciu firiem a ich prosperitu. Rovnako dôležitý význam má z pohľadu obyvateľov, nakoľko determinuje kvalitu ich života.

A. Analýza technickej infraštruktúry

Kanalizácia

Z hľadiska základnej infraštruktúry chýba zavedenie kanalizácie a vybudovanie ČOV. Tento nedostatok má vplyv na kvalitu života obyvateľov v obci. Hlavným problémom pri jej dobudovaní je predovšetkým jej mimoriadne vysoká investičná náročnosť. Dotknutá obec v dôsledku chýbajúcej kanalizácie stráca konkurencieschopnosť, rozvoj vidieckeho turizmu, nakoľko životná úroveň obyvateľov je ešte stále nevyhovujúca.

Obec sa ako partner hlavného žiadateľa - obce Lesenice, zúčastnil sa na implementácii úspešného projektu (v r.2006/2008) v rámci Programu Susedstva INTERREG III A s názvom „Rozvinutie ochrany životného prostredia v oblasti vodného hospodárstva - Príprava projektovej dokumentácie k výstavbe kanalizačných sietí a ČOV pre obce Lesenice, Chrastince, Dolinka, Ďurkovce, Kamenné Kosihy, Koláre, Kosihy nad Ipľom, Kosihovce, Malá Čalomija, Opava, Seľany, Trebušovce, Veľká Čalomija“, kde konkrétnymi cieľmi sú :

A. Zlepšiť udržateľnú stratégiu cezhraničného vodného hospodárstva prostredníctvom vyhotovenia projektovej dokumentácie, ktorá je zameraná na vypracovanie projektovej štúdie a dokumentácie potrebných k vydaniu stavebných povolení kanalizačných sietí obcí a ČOV – v budúcnosti sa bude realizovať výstavba kanalizácie, ktorá prispeje k zníženiu vypúšťaniu znečisťujúcich látok do hraničnej rieky Ipel' a zlepšeniu nepriaznivých podmienok.

B. Ochrana prírody a zlepšenie životného prostredia

C. Informovanie obyvateľstva v dotknutých regiónoch o možnostiach, ktoré predstavuje

rozvíjajúca sa cezhraničná spolupráca a propagácia výsledkov, prenos know – how.

Výsledok projektu - projektová dokumentácia k výstavbe kanalizačných sietí a ČOV pre zapojené obce, podľa projektu. Po úspešnej realizácii projektu je kladný predpoklad pre získanie finančných prostriedkov pre zavedenie kanalizačnej siete v obci.

Vodovod

Zásobovanosť obyvateľstva na Slovensku pitnou vodou z verejných vodovodov v porovnaní s okolitými európskymi krajinami je nedostačujúca. Úroveň rozvoja verejných vodovodov je regionálne nerovnomerná, a jedným z rozhodujúcich faktorov je aj nedostatok zdrojov podzemných vôd v pasívnych oblastiach (napr. juh stredného Slovenska).

Obec Malá Čalomija eviduje vysokú zdravotnú závadnosť pitnej vody. Tento problém sa rieši v rámci organizácie „Spoločenstvo obcí regiónu Poiplia“, ktorá získala dotáciu z ISPA-fondu 28 mil. Eur. Opatrenie zabezpečenia zásobovania pitnou vodou má jednoznačnú prioritu legislatívy Spoločenstva. Opatrenie je zamerané na výstavbu vodárenskej sústavy na riešenie deficitu kvalitnej pitnej vody v obciach s najvyšším znečistením podzemných vôd. Riešený projekt pozostáva celkom z 5 stavieb pre zabezpečenie zásobovanosti pitnou vodou 39 obcí okresu teda celého Poiplia. Jednotlivé stavby pozostávajú z výstavby prívodných potrubí, výtlačných potrubí, vodojemov s prislúchajúcimi objektmi, čerpacích staníc a napojenia vodných zdrojov do vodovodnej sústavy.

V obci je vybudovaný verejný vodovod.

Plynovod

V obci absentuje plynovod.

Elektrické siete

Elektrická sieť v obci v súčasnosti vyhovuje, bola vybudovaná v roku 1959 po dĺžke 2500m. Obec je v rámci okresu Veľký Krtíš zásobovaná elektrickou energiou linkami 110 kV VVN elektrickej energie a to vedením Lučenec – Veľký Krtíš a Veľký Krtíš – Malé Zlievce – Rimavská Sobota. Vo Veľkom Krtíši je tiež rozvodňa VVN/VN s trojfázovým transformátorom 2 x 25 MVA, odkiaľ vedú zásobovacie zariadenia VN 22 kV lúčovite do jednotlivých sídelných útvarov a k väčším odberateľom.

Doprava

Z kvalitatívneho hľadiska môžeme konštatovať, že cesty obce Malá Čalomija sú vo vyhovujúcom stave, rekonštrukcia bola vykonaná v rokoch 1990 - 1991 po dĺžke 2 500m. V obci sú umiestnené doprané značenia. Miestne komunikácie sú v takom stave, že po čase je potrebná ich rekonštrukcia.

Rozvoj dopravnej a telekomunikačnej infraštruktúry je jedným zo základných predpokladov rozvoja každého regiónu a výrazne ovplyvňuje hospodársky potenciál, spôsob života a životnú úroveň jej obyvateľov.

Územie okresu V. Krtíš je charakteristické vysokým podielom ciest II. a III. triedy a tiež mostných objektov do 10 m dĺžky. Cyklistická a pešia doprava má približne rovnaké nároky na vybavenie a kvalitu trás. Autobusovú dopravu zabezpečuje SAD M. Kameň. Vďaka tejto polohe je pre občanov obce zabezpečená primerane frekventovaná autobusová doprava.

Doprava a komunikácie	
dĺžka miestnych komunikácií v km	2,5
z toho bezprašné	0
dĺžka vybudovaných chodníkov v km	1,5
počet liniek autobusovej osobnej dopravy	18

Telekomunikačná infraštruktúra

Celá obec má dobré pokrytie TV signálom i telefonickým signálom. V obci nie je problém s napojením na vysokorýchlostný internet.

Poštový úrad sa v obci nenachádza. Poštové služby využívajú obyvatelia v neďalekej obci Lesenice, kde sú poskytované služby v priemernej kvalite.

Vonkajšie osvetlenie bolo vybudované v obci v roku 1959, miestny rozhlas v roku 1965. Od tejto doby obec vykonávala len bežné opravy a údržbu týchto vedení. Rekonštrukcia verejného osvetlenia je potrebná za účelom zníženia ekologických záťaží, technickej a morálnej zastaralosti, spotreby elektrickej energie a dosiahnutia dostatočnej intenzity verejného osvetlenia. Jedná sa o dodávku nových úsporných výbojok a svietidiel. Výmenou starých osvetľovacích telies vonkajšieho osvetlenia, ktoré majú v súčasnosti veľkú spotrebu energie a zároveň nedosahujú dostatočnú intenzitu verejného osvetlenia, sa dosiahne výrazné ekologické zlepšenie a úspora elektrickej energie.

Rekonštrukcia verejného rozhlasu by riešila hlavne výmenu ústredne, reproduktorov za účelom zlepšenia kvality vysielať. Uskutočnenie týchto rekonštrukcií je z hľadiska obce strategickým cieľom, ovplyvňujúcim kvalitu života obyvateľstva a rozvoja konkurencieschopnosti regiónu. Stavebné objekty svojim charakterom – zanedbanosťou si vyžadujú neodkladný stavebný zásah na prinavrátenie architektonických a prevádzkových parametrov za účelom zlepšenia ich kvality.

B. Analýza sociálnej infraštruktúry

Sociálne služby sú nástrojom sociálnej pomoci, ktoré sú charakterizované ako špeciálne činnosti a aktivity vytvárajúce podmienky na riešenie sociálnej núdze občanov daného regiónu. Pod pojmom sociálna infraštruktúra rozumieme súlad potrieb občanov so základnými podmienkami, ktoré obec môže ponúkať na uspokojenie ich primárnych a sekundárnych potrieb. Súčasne vytvárať priaznivé sociálne podmienky a pre sociálne odkázaných ľudí zabezpečiť dôstojný život v primeranom sociálnom prostredí.

Obec zabezpečí potrebný štandard sociálnych služieb v zmysle potrieb občanov a finančných možností obce. Medzi významné zámery obce v sociálnej oblasti patrí hlavne rozšírenie opatrovateľskej služby. V spolupráci s inými obcami je snahou obce zabezpečenie terénnych služieb do viacerých menších obcí, čo je dôležité vzhľadom na absenciu podobných služieb. Mnohí obyvatelia využívajú zdravotné služby v susednej obci i v okresnom meste V.Krtíš, vzhľadom k potrebe a záujmu využívania týchto zdravotných služieb sa plánuje s rozšírením sociálnych služieb prostredníctvom zabezpečovania terénnych služieb.

Kostoly, smútočné služby	Počet
rímskokatolíckej cirkvi	0
evanjelickej cirkvi a.v.	1
ostatných cirkví	0
domy smútku	1
Cintoríny	1

C. Analýza zdravotnej infraštruktúry

V rámci zdravotnej infraštruktúry v obci absentuje zdravotnícke zariadenie. Občania obce i mnohí obyvatelia neďalekých obcí patria do obvodného zdravotného strediska so sídlom vo Veľkej Čalomiji.

D. Analýza kultúrnej infraštruktúry

Plánovaným zámerom rozvoja kultúrnej infraštruktúry je zriadenie obecného múzea. Kultúrne pamiatky obce patria: dominantný evanjelický kostol z roku 1886, ktorý je i Národnou kultúrnou pamiatkou, pamätná tabula Daniela Lehockého na evanjelickej fare.

E. Manažment a správa obce

Obecný úrad pozostáva z nasledujúceho počtu pracovníkov: starosta obce, administratívny pracovník, ekonómka a organizátor aktívnej činnosti. Obecné zastupiteľstvo pozostáva z nasledovných komisií: finančná komisia, komisia kultúry a športu a komisia verejného poriadku.

Celkové príjmy obce rozpočtované na rok 2021 sú 44 234 eur, vrátane prenesených kompetencií štátnej správy.

Obec spadá k 31.12.2021 pod nasledovné úrady so sídlom v: Sídlo matričného úradu vo Veľkej Čalomiji, sídlo pracoviska daňového úradu - Veľký Krtíš, sídlo pracoviska obvodného oddelenia policajného zboru - Vinica, sídlo Okresného súdu - Veľký Krtíš, sídlo požiarnej stanice jednotky ZPO Modrý Kameň, sídlo pracoviska obvodného úradu - Veľký Krtíš, sídlo pracoviska územnej vojenskej správy - Banská Bystrica, sídlo pracoviska úradu práce sociálnych vecí a rodiny - Veľký Krtíš, sídlo obvodného úradu životného prostredia - Veľký Krtíš.

Majetkom obce sú veci vo vlastníctve obce a majetkové práva obce.	
Pre verejné účely slúži majetok	Na podnikateľskú činnosť slúži (alebo možno použiť) majetok
a) všetky vedľajšie (miestne) cestné komunikácie v celej svojej dĺžke a šírke od krajnice po krajnicu, b) vybudovaný chodník, príp. aj upravená plocha pre chodenie obyvateľov na celom území obce, c) autobusová zastávka,	a) budovy kultúrnych domov Na výkon samosprávy obce slúži majetok a) budova sídla orgánov obce a jej vybavenie, b) šatne TJ c) budova školy

d) ostatné pozemky vo vlastníctve obce,
e) dom smútku
f) budova materskej školy
g) budova kultúrneho domu
h) motorové vozidlá,
i) obecné cintoríny a domy smútku,
j) budova predškolského zariadenia,
k) kultúrny dom a priestory obecnej knižnice,
f) priestory obecného hasičského zboru,
požiarna zbrojnica	

2.1.5. Vzdelávanie a kultúra

A. Analýza školstva

Základné spoločenské zmeny, s ktorými sú spojené novo sa formujúce ekonomické vzťahy a sociálne postavenie ľudí v nich, sa prejavujú aj v požiadavkách na jedinca ako pracovnú silu. Cieľom školskej politiky v duchu Národného programu výchovy a vzdelávania a v duchu európskej dimenzie je zlepšenie kvality a efektívnosti školského vzdelávania, aby sa mladým ľuďom zabezpečilo, že im budú vštepené adekvátne schopnosti a zručnosti, ktoré im umožnia stať sa informovanými, aktívnymi a zodpovednými občanmi a tým sa zabezpečí ich integrácia do spoločnosti a pripravenosť pre pracovný život.

Transformácia systému vzdelávania je porovnateľná s hospodárskou a sociálnou transformáciou. V súčasnosti prechádza sieť škôl racionalizáciou, ktorá vychádza z ekonomických podmienok; tá však musí mať z hľadiska udržania kvality výchovno – vzdelávacieho procesu svoje hranice. Musí umožňovať rozvoj školstva, rozvoj tvorivosti, odbornej, jazykovej a informačnej vybavenosti svojich absolventov. Ak budú školy v regióne stabilizovanou oblasťou budú utvárať predpoklady ekonomickej prosperity a zvyšovania životnej úrovne jeho obyvateľov.

Systém školského vzdelávania je v sledovanej obci zabezpečený nasledovne: Materská škôlka v obci nefunguje. Miestne školopovinné deti navštevujú ZŠ v blízkej obci Veľká Čalomija, študenti obce navštevujú stredné školy zväčša v okrese.

B. Analýza mimoškolských zariadení

Športová činnosť v obci je mierne aktívna. V obci fungujú aktivity v oblasti stolného tenisu, v rámci ktorého sa jej členovia v počte 9, zúčastňujú viacerých súťaží v okrese, kde dosahujú dobré výsledky. V obci sa organizujú turnaje v oblasti šachu a volejbalu. Súčasne v obci vykonáva činnosť Záhradkársky spolok s počtom členov 25 a tiež spolok Matica slovenská.

Športové zariadenia	Počet
telocvične spolu	0
ihriská: pre futbal	1
školské	0
Viacúčelová plocha	1

C. Analýza kultúrnych zariadení

V obci bol v roku 2002 vytvorený folklórny súbor s počtom členov 23 – "Čalomijský rybníček", ktorý sa aktívne podieľa na kultúrnom živote obce a jej okolia. Každý rok sa koná oslava MDD 1. júna – športový deň, posedenie s dôchodcami, Mikulášsky večierok pre deti. V roku 2008 obec oslavovala 666. okrúhle výročie prvej písomnej zmienky o obci. V obci sa každoročne zorganizuje deň obce a iné kultúrne slávnosti.

Knižnica

Obecná knižnica založila čitateľský spolok. Počet knižných jednotiek k 31.12.2021 je 1972 ks a počet registrovaných používateľov je 17. Počet čitateľov 110, celkovo návštevníci knižnice boli v roku 2021 v počte 65.

2.1.6. Analýza životného prostredia

V mnohých obciach sa odpadové vody z domácností a z ostatných priemyselných a poľnohospodárskych objektov zhromažďujú v žumpách a septikoch, ktorých kvalita a vodonepriepustnosť je nedostatočná. Problémy sú v napojenosti na kanalizáciu, čistení odpadových vôd, nakladaní s odpadmi.

Program odpadového hospodárstva kladie veľký význam na separovaný zber, ktorý v obci prebieha len čiastočne. V súčasnosti sa separujú plasty, papier, batérie, komunálny odpad a sklo. Separovaný zber sa realizuje formou kontajnerov a kuka nádob. Komunálny odpad sa odváža na skládku do Neniniec a ostané separované zložky na mestskú skládku vo Veľkom Krtiši.

Pre dočasné skladovanie vzniknutých vyseparovaných odpadov je potrebné vybudovať zberný dvor na zber a zneškodňovania biologických odpadov kompostovaním. Biogicky rozložiteľné odpady z domácností budú zhodnocované kompostovaním na obecnom kompostovisku. Obec taktiež disponuje so zelenými plochami na kosenie v rozlohe 4,2 ha a taktiež 121 153m² záhrady v intraviláne obce. Prínosom tejto plánovanej aktivity bude zabezpečenie zlepšenia životného prostredia za účelom vytvorenia pevného základu trvalo udržateľného spoločenského a hospodárskeho rozvoja regiónu, zvýšenie kvality životných podmienok obyvateľstva. Cieľom je zároveň zabezpečenie lepších podmienok pre kvalitu života obyvateľstva (i obyvateľov okolitých obcí) vytvorením separovaného zberného dvoru a kompostovísk. Súčasne je to dôležitý krok pri dobudovaní technickej infraštruktúry v obci.

Z veľkoplošných chránených území v kategórii chránená krajinná oblasť je v kraji na ochranu navrhnuté aj Poiplie – Chránené vtáčie územie Poiplia, zb.z.20/2008 v rozlohe 32 ha, ktoré patrí i do katastrálneho územia obce.

Zeleň v rôznych podobách je významným činiteľom krajinného obrazu i obrazu obce. Plní funkcie ekologické, estetické i psychohygienické – tieho sú mimoriadne dôležité pre rozvoj oddychovo-rekreačných funkcií. Úpravou verejných priestranstiev sa prispeje celkovo ku krajšiemu vzhľadu obce, obnoví sa malebnosť vidieckej krajiny a súčasne sa tým zvýšia opatrenia pre ochranu životného prostredia v obci.

2.2. Analýza realizovaných opatrení v programovom období 2014-2020

Prehľad realizovaných projektov za obdobie rokov 2014 – 2020

P.č.	Názov projektu	Obdobie realizácie	Zdroj financovania/výška získaných prostriedkov v EUR
1.	Oprava a údržba miestnych komunikácií	2020	Vlastné zdroje /280
2.	Rekonštrukcia a modernizácia verejného osvetlenia	2018	MF SR/7 200
3.	Rekonštrukcia a modernizácia miestneho rozhlasu	2016	MF SR + Vlastné zdroje/2 525
4.	Rekonštrukcia, prestavba domu smútku	2017	MF SR + Vlastné zdroje/4 608
5.	Rekonštrukcia obecných budov	2020	MF SR + Vlastné zdroje/10 451
6.	Rekonštrukcia – vykurovanie kultúrneho domu	2020	MF SR/14 999
7.	Organizovanie dňa obce – 675. výročie prvej písomnej zmienky o obce	2017	VUC + vlastné/3 000
8.	Starostlivosť o výsadbu, úprava verejných priestranstiev, zeleň, park	2014	EU + MF SR + Vlastné zdroje/26 095
9.	Úprava a údržba miestneho cintorína	2018	MF SR/19 993
10.	Rekonštrukcia a výstavba chodníkov v obci	2020	MF SR + Vlastné zdroje/15 727
SPOLU			104 878

Obec Malá Čalomija investovala v rokoch 2014 – 2020 celkom 104 878 EUR na rozvojové aktivity.

Dostupné výsledky sčítania obyvateľov 2021 k 05/2022

Počet obyvateľov podľa pohlavia v obci Malá Čalomija k 1. 1. 2021

Počet obyvateľov					
Územná jednotka	Spolu	muži		ženy	
		abs.	%	abs.	%
Malá Čalomija	193	98	50,78	95	49,22

Počet domov v obci Malá Čalomija k 1. 1. 2021

Počet domov	
Územná jednotka	Spolu
Malá Čalomija	101

2.3. SWOT analýza

Z analýzy rozvojového hospodárskeho potenciálu, ľudských zdrojov a ekonomiky obce je vypracovaná SWOT analýza:

- Ľudské zdroje, ekonomika, doprava, infraštruktúra a telekomunikácie
- Životné prostredie, poľnohospodárstvo a cestovný ruch

Východiskom pre SWOT analýzu sú výsledky realizovaného auditu zdrojov. Jej cieľom je zovšeobecnenie, zhrnutie a usporiadanie týchto výsledkov podľa silných a slabých stránok doterajšieho vývoja a podľa príležitostí a ohrození ďalšieho vývoja.

Silné stránky

- Vysoká ponuka pomerne lacnej pracovnej sily prevažne v robotníckych profesiách – časté sezónne práce v poľnohospodárstve
- Lacné možnosti bývania
- Dvojazyčnosť obyvateľstva v prihraničných regiónoch
- Ľudová kultúra, tradície a remeslá (využitie pri rozvoji cestovného ruchu)
- Aktivita a záujem mladých ľudí o kultúrne a športové aktivity
- Vhodné prírodné, klimatické a kultúrne podmienky pre rozvoj cestovného ruchu
- Vhodné podmienky pre vidiecku turistiku
- Geografická poloha okresu (cezhraničná spolupráca)
- Blízkosť medzinárodného letiska v Budapešti
- Blízkosť hraničného priechodu Sl.Ďarmoty, 7 km
- Krajinársky a prírodne hodnotné územie
- Prírodné, historické a kultúrne podmienky pre rozvoj cestovného ruchu
- Čisté životné prostredie – ovzdušie
- Hraničná rieka Ipeľ
- Podmienky pre rozvoj poľnohospodárstva - vysoký podiel poľnohospodárskej pôdy
- Podmienky pre pestovanie energetických plodín
- Podmienky pre rozvoj agroturistiky a vidieckeho turizmu
- Poľovníctvo

Slabé stránky

- Vysoká miera nezamestnanosti a dlhodobej nezamestnanosti
- Veľký úbytok kvalifikovaných síl (stredoškolské vzdelanie, VŠ, vyučení)
- Migrácia mladých ľudí z okresu za prácou
- Malý záujem o prácu dlhodobo nezamestnaných
- Slabá kúpyschopnosť obyvateľstva
- Dostatok nekvalifikovaných pracovných síl

- Nevyhovujúca infraštruktúra objektov
- Slabá ekonomická vyspelosť
- Roztrieštení podnikatelia (neorganizovanosť)
- Chýbajúci kapitál
- Nedostatočné rozvinutie a propagácia vidieckeho turizmu
- Absencia rýchlostnej komunikácie
- Úpadok kvality a kvantity verejnej dopravy v regióne
- Absencia kanalizácie a ČOV
- Slabá uvedomelosť v separovaní odpadov, Absencia kompostovania biologickýchodpadov
- Estetický vzhľad verejných priestranstiev, sadovnícke úpravy, úprava poľných a lesných ciest, odvádzanie povrchových vôd
- Nízka konkurencieschopnosť v dôsledku nízkej produktivity a nerozvinutej trhovej infraštruktúry
- Nedostatočná kooperácia poľnohospodárov najmä pri odbyte výrobkov
- Nedobudovaná infraštruktúra v oblasti CR
- Nevybudované cyklistické trasy, športový areál

Príležitosti

- Dokonalé zmapovanie existujúceho stavu ekonomického potenciálu a prognóza jeho očakávaného vývoja v budúcnosti je rozhodujúcim faktorom ekonomickej úspešnosti obce
- Finančné zdroje EÚ, SR, VÚC
- Nové programovacie obdobie 2021 - 2027
- zvyšovanie kompetencií samosprávy
- Alternatívne pôdohospodárstvo
- Obnova hraničných mostov do Maďarska (rozvoj cestovného ruchu, podnikania v poľnohospodárstve, cezhraničná spolupráca, cykloturistika)
- Rozvoj kultúrno-spoločenských aktivít, mimoškolská práca s mládežou
- Starostlivosť o sociálne slabšie skupiny obyvateľstva
- Ochrana životného prostredia povodia rieky Ipel', zavedenie ekologických zásahov pre dosiahnutie zdravotne nezávadnej pitnej vody
- Obecné budovy, ktoré nie sú využívané
- Zachovalé prírodné prostredie
- V spolupráci s blízkymi obcami možnosti celoročnej ponuky atraktivít v cestovnom ruchu
- Atraktívne prostredie s potenciálom pritiaženia vyšších príjmových skupín obyvateľov do obce
- Dostatok plôch pre výstavbu domov, športových areálov

Ohrozenia

- Presun kompetencií na samosprávy bez adekvátneho presunu finančných zdrojov
- Pokračujúce neriešenie disparít zaostávajúcich regiónov
- Pokračujúci nepriaznivý demografický vývoj
- Pokračujúca slabá kúpyschopnosť obyvateľstva – stagnácia malých podnikateľov v oblasti obchodu a služieb
- Sťahovanie inštitúcií z okresu
- Vysoký počet neschválených projektov, zdĺhavý hodnotiaci proces
- Nedobudovanie infraštruktúry
- Možnosť narušenia enviromentálnej rovnováhy vplyvom nedobudovanej kanalizácie
- Opustenie vidieckeho štýlu života a postupný zánik tradícií
- Nedostatok financií pre údržbu a starostlivosť o pamiatky

STEEP analýza

Okrem SWOT analýzy, ktorá hodnotí vonkajšie a vnútorné faktory, príležitosti a ohrozenia a na ich základe formuluje hlavné disparity a faktory rozvoja, sa v praxi používa aj STEEP analýza. Táto metóda hodnotí iba existujúce externé faktory dotýkajúcich sa relevantných oblastí vo vzťahu ku konkrétnemu územiu. Externé faktory boli rozdelené do piatich oblastí: sociálne, technologické, ekonomické, ekologické a politické faktory. Analyzované boli verejne dostupné dáta vo všetkých piatich oblastiach a následne boli spracované do nasledovnej tabuľky:

Sociálne	Technologické	Ekonomické	Ekologické	Politické
Starnutie populácie	Komunikačné možnosti medzi ľuďmi a inštitúciami sa menia, rozvíja sa spolupráca na diaľku	COVID 19 – ekonomické dopady	Zmena klímy - celkové oteplenie, extrémne zrážky, veterné smršte, extrémne teplé letné obdobia	Vývoj v oblasti legislatívy, možných štátnych zásahov, politických a súdnych rozhodnutí a pod.
Migrácia obyvateľov za prácou a štúdiom do veľkých miest a zahraničia	Technológia využívaná na intenzívnu prácu z domu	Finančné zdroje rozpočtu (napr. dane)	Odpadové hospodárstvo - environmentálne povedomie občanov narastá	Vývoj v oblasti verejných politík a štátnej politiky
COVID 19 – zmena života – uzatváranie sa do seba, izolovaný život v rodinách	Využívanie technológie deťmi na úkor pohybu a sociálnych kontaktov	Zvýšenie príjmov ekonomicky aktívneho obyvateľstva	Podpora ochrany ŽP zo strany EÚ, štátu, samosprávy	Legislatíva EÚ a jej vývoj, štrukturálne fondy na roky 2021 - 2027
Zmeny správania obyvateľstva, zmeny postojov k životu	Technika umožňuje nové spôsoby vzdelávania a školení online	Investície do infraštruktúry	Udržateľnosť ŽP	Zmena vlády ako výsledok volieb na život v obci
Rýchle životné tempo, veľa stresu	Sociálne siete – nový spôsob komunikácie a práce	Príchod nových podnikateľov do obce	Posúdenie možných environmentálnych rizík	Zmena obecného zastupiteľstva ako výsledok komunálnych volieb

Zdroj: vlastné spracovanie

2.4. Kľúčové disparity a hlavné faktory rozvoja

Hlavné príčiny regionálnych disparít sú v predovšetkým v realizácii postupných krokov ekonomickej reformy (devalvácia meny, liberalizácia cien, konverzia a následný rozpad trhov, odbytové ťažkosti), ktoré pôsobia s rôznou intenzitou na ekonomiku regiónov SR. Dopad pôsobenia postupných krokov

ekonomickej reformy mal vplyv na štruktúru ekonomiky regiónov.

Disparity a faktory rozvoja ovplyvňujúce úroveň udržateľnej celkovej konvergenie SR k EÚ v programovacom období 2022 - 2030:

Kľúčové disparity:

1. nedostatočne využitý existujúci rastový potenciál regiónov,
2. nedostatočná úroveň rastového potenciálu regiónov,
3. sektorové a regionálne rozdiely v konkurencieschopnosti dané nedostatočným využitím existujúceho rastového potenciálu, ako aj jeho nedostatočnou úrovňou
4. útlm poľnohospodárskej prvovýroby

Hlavné faktory rozvoja:

1. zlepšenie dostupnosti regiónov a dovybavenie územia infraštruktúrou,
2. rozvoj ľudského potenciálu a efektívne využitie pracovných síl,
3. využitie, reštrukturalizácia, rozvoj produkčného potenciálu a zvyšovanie inovačnej kapacity regiónov
4. Zachovanie a ochrana životného prostredia v obci

Kľúčové disparity obce:

- nedobudovaná infraštruktúra
- nedostatočne využitý prírodný potenciál
- absencia marketingu cestovného ruchu mimo nadregionálneho záujmu
- veľmi slabá propagácia obce
- slabá ponuka služieb – absencia ubytovacích zariadení, rekreačných zariadení
- nedostatok finančných zdrojov na rozvoj cestovného ruchu
- prírastok ekonomicky aktívneho obyvateľstva sa premieta do nárastu nezamestnanosti
- nízky stupeň kvalifikačnej mobility pracovnej sily
- vyššia dynamika rastu ponuky práce

Hlavné faktory rozvoja obce:

- skvalitnenie a modernizovanie infraštruktúry
- zhodnotenie a propagácia atraktivít obce a lepšie využívanie danosti územia
- zvýšenie ponuky služieb cestovného ruchu
- efektívnejšie využívanie možnosti poľnohospodárstva
- rozvoj v odvetviach obchodu, služieb, turizmu, rekreácie
- rozvoj cezhraničnej spolupráce
- zvýšenie miery zamestnanosti
- zvýšenie kvalifikačnej úrovne pracovnej sily
- nepoškodené životné prostredie

Budúci vývoj obce závisí predovšetkým od aktívneho prístupu samosprávy k riešeniu problémov a navrhovaniu stratégie rozvoja. Samospráva urobí všetko preto to, aby ich rozvojové plány uspeli a obec sa sústredila najmä na elimináciu kľúčových disparít, ako aj na využitie najvýznamnejších faktorov rozvoja. Do budúcnosti predpokladáme pri správnom využití tohto potenciálu občianskej a technickej infraštruktúry, rozvoj služieb, rozvoj podnikania a nové pracovné miesta v obci.

3. Programová a realizačná časť

Rozvojová stratégia má nasledovné východiská:

- **rozvojové stratégie na vyššej úrovni** v štruktúre regionálneho rozvoja (Partnerská dohoda Slovenskej republiky na roky 2021 – 2027, Operačný program Slovensko, Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja BBSK).
- **výsledky socio-ekonomickej analýzy, SWOT analýza** a analýzy kľúčových disparít a hlavných faktorov rozvoja obce
- **výsledky dotazníka** – pomocou neho majú byť do PHRSR obce premietnuté potreby, názory a myšlienky o jej budúcom smerovaní z pohľadu obyvateľov
- **určenie nevyhnutných potrieb**, ktoré vyplývajú z platnej legislatívy (napr. nové normy v oblasti ochrany Životného prostredia)

3.1. Ciele a priority

Globálny cieľ je rámcovou predstavou o tom, ako by mala obec v budúcnosti vyzeráť, aké miesto chce Malá Čalomija zaujať v rámci regiónu. Globálny cieľ má vyjadrovať nie len želanú, ale zároveň aj možnú predstavu o budúcnosti obce a jednotlivé ciele Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce majú smerovať k jej naplneniu.

Stratégia obce Malá Čalomija je prezentovaná strategickým rozvojovým cieľom, ktorý obsahuje 3 špecifické ciele, ktoré sú rozdelené na opatrenia a aktivity. Aktivity definujú konkrétne oblasti rozvoja, na ktoré sa bude obec v budúcnosti zameriavať (konkrétne projekty).

Tvorcovia aktualizácie programu rozvoja obce si vytvorili nasledovnú víziu na obdobie rokov 2022 – 2030

Obec Malá Čalomija je obec, ktorá dokázala vytvoriť priaznivé podmienky pre život svojich obyvateľov. Ľudia sú so životom v obci spokojní, majú prácu, našli uplatnenie v živote a obec im prostredníctvom vybudovanej a zrekonštruovanej infraštruktúry ponúka všestranné vyžitie.

Obyvatelia sú hrdí na svoju obec a aktívne sa zapájajú do rozvojových aktivít v partnerskej spolupráci s vedením obce. Obec chce byť úspešná a zvýši kvalitu života obyvateľov.

Obec Malá Čalomija so svojim územím a obyvateľstvom v rámci regiónu vytvára priestor, ktorý má nezastupiteľný spoločenský, prírodný, ekologický a hospodársky význam. Program je založený na uvedomení si historických tradícií súčasných hodnôt, jedinečných daností s predpokladom v úspešnosť budúceho rozvoja.

Zmyslom tvorby predloženej stratégie je vytvoriť východiskové podmienky k aktivizovaniu obyvateľov a samosprávy k tomu, aby sa vlastnými silami snažili o zvýšenie kvality života na základe harmonického rozvoja daností obce. Formulovanie stratégie obce vychádza z analýzy jej hlavných problémov, zisťovania ich príčin a hľadania riešení na základe analýzy potenciálnych možností pre rozvoj, ako aj stanovených predpokladov a podmienok reálnosti splnenia definovaných cieľov. Stratégia je stanovená strategickými cieľmi. Strategické ciele predstavujú pohľad do budúcnosti na najbližších 7 rokov. **Je potrebné počítat' s jeho pravidelnou 2 – 3 ročnou aktualizáciou.**

Program rozvoja obce vytvára spoločnú stratégiu samosprávy, partnerov a obyvateľov s cieľom riešenia problémov obce. Na báze rozvoja obce možno vytvoriť platformu partnerstiev, formulovať stratégiu rozvoja, jej krátkodobé a dlhodobé ciele, ich zabezpečenie formou konkrétnych prostriedkov, zabezpečiť kvalitné riadenie procesu rozvoja.

Realizácia stratégie formulovaná strategickými cieľmi je napĺňovaná konkrétnymi projektmi. Hospodársky a sociálny rozvoj je závislý od riešenia všetkých súvislostí a nadväzností s využitím všetkých výhod územia. Preto jednotlivé projekty musia zabezpečovať rozvoj v rôznych oblastiach činností.

3.2 *Strategický cieľ, špecifické ciele*

Pri strategickom plánovaní platí zásada: ciele musia mať zmysel, výsledky musia byť merateľné a opatrenia pre realizáciu musia byť splniteľné.

Na základe analýzy problémov v obci Malá Čalomija bol stanovený nasledovný **strategický cieľ**:

Zlepšiť ekonomické a sociálne podmienky života v obci Malá Čalomija a zabezpečiť kvalitný život v obci.

Prioritné oblasti rozvoja:

- Infraštruktúra a životné prostredie
- Udržateľná ekonomika a zamestnanosť v obci
- Kvalitné a dostupné verejné služby

Pre dosiahnutie tohto strategického cieľa si zástupcovia obce stanovili nasledovné tri základné špecifické ciele:

- dobudovanie chýbajúcej a rekonštrukcia existujúcej infraštruktúry s ohľadom na ochranu životného prostredia
- využitie daností obce, rozvoj podnikania
- zvýšenie kvality verejných služieb vo verejnej správe, sociálnej starostlivosti, kultúre, športe a bývaní

Prehľadná tabuľka cieľov a opatrení rozdelená podľa prioritných oblastí

Vízia: „Obec Malá Čalomija je obec, ktorá dokázala vytvoriť priaznivé podmienky pre život svojich obyvateľov. Ľudia sú so životom v obci spokojní, majú prácu, našli uplatnenie v živote a obec im prostredníctvom vybudovanej a zrekonštruovanej infraštruktúry ponúka všestranné využitie. Obyvatelia sú hrdí na svoju obec a aktívne sa zapájajú do rozvojových aktivít v partnerskej spolupráci s vedením obce aj s okolitými obcami mikroregiónu. Obec chce byť úspešná a zvýši kvalitu života obyvateľov.					
Strategický cieľ: Zlepšiť ekonomické a sociálne podmienky života v obci Malá Čalomija a zabezpečiť kvalitný život v obci.					
Prioritná oblasť rozvoja Infraštruktúra a životné prostredie		Prioritná oblasť rozvoja Udržateľná ekonomika a zamestnanosť v obci		Prioritná oblasť rozvoja Kvalitné a dostupné verejné služby	
Špecifický cieľ 1 dobudovanie chýbajúcej a rekonštrukcia existujúcej infraštruktúry s ohľadom na ochranu životného prostredia		Špecifický cieľ 2 využitie daností obce, rozvoj podnikania		Špecifický cieľ 3 zvýšenie kvality verejných služieb vo verejnej správe, sociálnej starostlivosti, kultúre a športe	
Opatrenie 1.1	Opatrenie 1.2	Opatrenie 2.1	Opatrenie 2.2	Opatrenie 3.1	Opatrenie 3.2
Opatrenie 1.3				Opatrenie 3.3	
Opatrenie 1.1 Dobudovanie chýbajúcej miestnej infraštruktúry vrátane projektovej prípravy a rekonštrukcia jestvujúcej					
Opatrenie 1.2 Zníženie energetickej náročnosti budov v majetku obce a ich rekonštrukcia, využívanie obnoviteľných zdrojov energií					
Opatrenie 1.3 Zvýšenie kvality a efektívnosti odpadového hospodárstva					
Opatrenie 2.1 Vytvorenie podmienok pre rozvoj služieb zameraných najmä na oblasť využitia daností obce, rozvoj vidieckej turistiky					
Opatrenie 2.2 Podpora ekologického systému hospodárenia					
Opatrenie 3.1 Podpora poskytovania elektronických služieb v obci					
Opatrenie 3.2 Budovanie voľnočasovej a sociálnej infraštruktúry, zabezpečenie starostlivosti o seniorov a zdravotne ťažko postihnutých					
Opatrenie 3.3 Rozvoj vzdelávania, environmentálne vzdelávanie, podujatia					

Prostredníctvom jednotlivých opatrení sa bude obec snažiť naplniť strategický cieľ a víziu integrovaním smart prístupov spracovaním adresných cieľov na podporu rozvoja obce prostredníctvom kapitalizácie rozvojového potenciálu. Obec sa bude snažiť sústrediť pozornosť na maximálne využitie rozvojového potenciálu. Počas minimálne 7 ročného plánovacieho obdobia bude

uplatňovať integrovaný prístup, kedy spojí infraštruktúrne riešenia s inováciami využívajúcimi najnovšie poznatky pre zabezpečenie kvality života obyvateľov. Smart znamená správať sa rozumne a efektívne a udržateľne využívať svoje zdroje.

Programová časť PHRSR pozostáva z definície a popisu pripravovaných opatrení a aktivít, ktoré budú slúžiť ako podklad pre realizačnú a finančnú časť rozvojovej stratégie na obdobie rokov 2021 až 2027. V nasledujúcich tabuľkách sa nachádzajú zoznamy konkrétnych aktivít prislúchajúcich k jednotlivým opatreniam, pričom farebné odlišenie predstavuje príslušnosť opatrení a aktivít k cieľom definovaným v strategickej časti.

PHRSR obce obsahuje nasledovné časti:

- analytickú časť (pozostáva zo situačnej analýzy)
- rozvojovú stratégiu (pozostáva z formulovania vízie, analýzy SWOT a STEEP, strategických a špecifických cieľov a opatrení)
- programovú a realizačnú časť (pozostáva z akčného plánu s časovým harmonogramom a návrhom finančného zabezpečenia)
- finančnú časť (finančné zabezpečenie jednotlivých opatrení a aktivít, inštitucionálnej a organizačnej stránky realizácie PHRSR)

Akčný plán je podkladom k územnému priemetu jednotlivých konkrétnych projektových zámerov. Je to časť realizačná, ktorá pretvorí ciele a opatrenia na konkrétne výstupy investičného a neinvestičného charakteru. Je to krátkodobý plán (najlepšie na obdobie jedného roka), ktorý definuje prvé kroky pri plnení programu s ohľadom na jej momentálne finančné, personálne a technické kapacity a naliehavosť navrhnutých aktivít. Ide preto o akýsi doplnok k PHRSR, ktorý je potrebné každoročne aktualizovať. Jeho plnenie by mal zabezpečovať koordinačný tím, prípadne vytvorené pracovné skupiny.

Akčný plán by mal obsahovať:

- zoznam najdôležitejších aktivít a projektov na najbližší rok, ich opis a odhad ich reálnych vyčísliteľných prínosov (napr. tvorba pracovných miest)
- harmonogram krokov, ktoré je potrebné podniknúť na realizáciu naplánovaných aktivít a projektov
- určenie realizačného tímu ku každej aktivite a projektu
- predpokladané zdroje financovania (vlastné a vonkajšie)
- pri aktualizovaných akčných plánoch je potrebné ešte doplniť zhodnotenie plnenia úloh obsiahnutých v predchádzajúcom akčnom pláne, stav naplánovaných projektov, pokrok, ktorý obec pri plnení PHRSR dosiahla v uplynulom roku
- aktualizáciu faktov v situačnej analýze a analýze SWOT (ak sa medzičasom zmenili východiskové podmienky).

3.3 Rozpracovanie rámcových aktivít obce

Rámcové aktivity obce na obdobie 2022-2030 popisujú jednotlivé navrhované opatrenia. V popise je uvedené obdobie, zdroje financovania a tiež zodpovedná organizácia za podanie a realizáciu projektu. Realnosť splnenia cieľov vychádza z rozpočtového auditu obce jej možností financovania, resp. spolufinancovania jednotlivých projektov. Ďalej je významne ovplyvnená časovým rámcom programovacieho obdobia, harmonogramom vyhlasovania jednotlivých výziev v rámci Operačných programov a pod. Je rámcovým prehľadom plánovaných opatrení obce Malá Čalomija na celé programovacie obdobie. **Odporúčame po schválení všetkých programových dokumentov, aby obec zabezpečila vypracovanie akčného plánu na najbližšie obdobie, ktoré bude zároveň**

v súlade aj s vypracovanou projektovou dokumentáciou v prípade investičných aktivít. Rámcové aktivity budú rozpracované do štádia projektového zámeru.

Prehľadná tabuľka opatrení a aktivít rozdelená podľa prioritných oblastí

Opatrenie	Aktivita
Opatrenie 1.1 Dobudovanie chýbajúcej miestnej infraštruktúry vrátane projektovej prípravy a rekonštrukcia jestvujúcej	1.1.1 Predprojektová príprava
	1.1.2 Vybudovanie a rekonštrukcia infraštruktúry (výstavba ČOV, kanalizácie, odvádzanie povrchových vôd, rekonštrukcia objektov v majetku obce)
	1.1.3 Rekonštrukcia a výstavba miestnych komunikácií
	1.1.4 Úprava verejných priestranstiev, vytvorenie oddychových zón a verejnej zelene
	1.1.5 Rekonštrukcia verejného osvetlenia a rozhlasu, rekonštrukcia domu smútku
Opatrenie 1.2 Zníženie energetickej náročnosti budov v majetku obce a ich rekonštrukcia, využívanie obnoviteľných zdrojov energií	1.2.1 Zateplenie obecných objektov
	1.2.2 Energetická prestavba objektov, budovanie obnoviteľných zdrojov energií
Opatrenie 1.3 Zvýšenie kvality a efektívnosti odpadového hospodárstva	1.3.1 Rozšírenie separovaného zberu
	1.3.2 Likvidácia čiernych skládok
	1.3.3 Vybudovanie zberného dvora, kompostovanie
Opatrenie 2.1 Vytvorenie podmienok pre rozvoj služieb zameraných najmä na oblasť využitia daností obce, rozvoj vidieckej turistiky	2.1.1 Vybudovanie cyklostrasy
	2.1.2 Rekonštrukcia miestneho kostola - NKP, rodinnej krypty, historických pamiatok...
	2.1.3 Rekonštrukcia obecnej pivnice
	2.1.4 Zriadenie ubytovacích kapacít v obci, rozvoj vidieckej turistiky
	2.1.5 Rekonštrukcia kultúrneho domu
	2.1.6 Podpora cestovného ruchu – marketingové aktivity
Opatrenie 2.2 Podpora ekologického systému hospodárenia	2.2.1 Podpora malých, mladých a rodinných farmárov
	2.2.2 Rozvoj spracovania miestnych produktov, miestna výroba
	2.2.3 Rozvoj regionálneho značenia produktov
Opatrenie 3.1 Podpora poskytovania elektronických služieb v obci	3.1.1 Vzdelávanie pre komunikáciu, osobitne s využitím IT pre samosprávy
	3.1.2 Podpora digitalizácie verejných dokumentov
	3.1.3 Podpora virtualizácie služieb verejnej správy
Opatrenie 3.2 Budovanie voľnočasovej a sociálnej infraštruktúry, zabezpečenie starostlivosti o seniorov a zdravotne ťažko postihnutých, rozvoj bývania	3.2.1 Budovanie, rekonštrukcia a rozšírenie športovej infraštruktúry pre deti a dospelých
	3.2.2 Rozšírenie vozového parku
	3.2.3 Poskytovanie opatrovateľskej služby, terénnej služby, osobnej dopravy...
Opatrenie 3.3 Rozvoj vzdelávania, environmentálne vzdelávanie, podujatia	3.3.1 Rekvalifikačné kurzy pre nezamestnaných
	3.3.2 Environmentálne vzdelávanie – separovaný zber odpadu, ochrana životného prostredia
	3.3.3 Organizovanie kultúrnych a športových podujatí a udržanie tradícií

Pri príprave akčného plánu musia byť zodpovedané nasledovné otázky:

- **ČO** – výber jednotlivých krokov

Rozhodnutie o konkrétnych krokoch (aktivitách, projektoch), ktoré je potrebné realizovať so zameraním na stanovené priority

- **KTO** – stanovenie osobnej alebo inštitucionálnej zodpovednosti

Za každý projekt musí niekto (osoba alebo inštitúcia) prevziať osobnú zodpovednosť. Projekty, za ktoré nebude nikto zodpovedný sa nebudú realizovať.

- **KDE** – určenie miesta realizácie

Výber najvhodnejšieho miesta, kde sa projekt bude fyzicky realizovať.

- **KEDY** – určenie času realizácie

Každý projekt treba naplánovať v reálnom čase, a to nie len termínom realizácie, ale aj potrebného časového rozpätia na realizáciu. Všetky projekty nie je možné realizovať naraz, niektoré musia predchádzať a niektoré budú doplnené počas realizácie.

- **KOLKO** – stanovenie nákladov

3.3.1 Súhrnný prehľad projektov obce Malá Čalómija na roky 2022 – 2030

Nástroj	Čas implementácie	Indikátory monitoringu	Predpokladaný objem – v EUR*	Zdroj pokrytia
Projektová príprava investičných akcií	2021 - 2030	Ochrana životného prostredia, Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zvýšenie atraktivity obce	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU
Výstavba kanalizačnej siete a ČOV	2021 - 2030	Ochrana životného prostredia, Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zvýšenie atraktivity obce	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU
Oprava a údržba miestnych komunikácií	2021 - 2030	Ochrana životného prostredia, Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zvýšenie atraktivity obce	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU
Využívanie obnoviteľných zdrojov energií	2021 - 2030	Ochrana životného prostredia, Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zvýšenie atraktivity obce	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU
Rekonštrukcia a modernizácia verejného osvetlenia	2021 - 2030	Ochrana životného prostredia, Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zvýšenie atraktivity obce	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU

Rekonštrukcia a modernizácia miestneho rozhlasu	2021 - 2030	Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zvýšenie atraktivity obce	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU
Rekonštrukcia, prestavba domu smútku	2021 - 2030	Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zvýšenie atraktivity obce	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU
Rekonštrukcia obecných budov	2021 - 2030	Ochrana životného prostredia, Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zvýšenie atraktivity obce	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU
Sociálne služby v obci – preprava obyvateľov	2021 - 2030	Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zvýšenie atraktivity obce	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU
Zavedenie vysokorýchlostného internetu v obci (optický)	2021 - 2030	Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zvýšenie atraktivity obce	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU
Rekonštrukcia kostola - NKP	2021 - 2030	Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zvýšenie atraktivity obce	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU
Rekonštrukcia kultúrneho domu	2021 - 2030	Ochrana životného prostredia, Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zvýšenie atraktivity obce	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU

Vybudovanie kultúrno-športovo-oddychového centra (amfiteáter, úprava parku, úprava rybníka, športové plochy, sadovnicke úpravy)	2021 - 2030	Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zvýšenie atraktivity obce	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU
Vybudovanie multifunkčného ihriska	2021 - 2030	Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zvýšenie atraktivity obce	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU
Vytvorenie obecného múzea – pamätnej izby	2021 - 2030	Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zvýšenie atraktivity obce	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU
Rekonštrukcia rodinnej krypty	2021 - 2030	Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zvýšenie atraktivity obce	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU
Oprava obecnej pivnice	2021 - 2030	Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zvýšenie atraktivity obce	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU
Vybudovanie cyklotrasy v rámci mikroregiónu	2021 - 2030	Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zvýšenie atraktivity obce	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU
Vytvorenie obecného zberného dvoru	2021 - 2030	Ochrana životného prostredia, Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zvýšenie atraktivity obce	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU

Odvádzanie povrchových vôd	2021 - 2030	Ochrana životného prostredia, Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zvýšenie atraktivity obce	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU
Starostlivosť o výsadbu, úprava verejných priestranstiev, zeleň	2021 - 2030	Ochrana životného prostredia, Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zvýšenie atraktivity obce	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU
Úprava a údržba miestneho cintorínu	2021 - 2030	Ochrana životného prostredia, Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zvýšenie atraktivity obce	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU
Likvidácia čiernych skládok	2021 - 2030	Ochrana životného prostredia, Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zvýšenie atraktivity obce	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU
Podpora regionálneho značenia produktov a služieb	2021 - 2030	Ochrana životného prostredia, Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zvýšenie atraktivity obce	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU
Podpora rozvoja cestovného ruchu v obci, marketingové aktivity, rozvoj ubytovania na súkromí	2021 - 2030	Ochrana životného prostredia, Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zvýšenie atraktivity obce	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU

Rozvoj partnerstiev obcí (cezhraničná spolupráca, Program Európa pre občanov)	2021 - 2030	Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zvýšenie atraktivity obce	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU
Realizácia kultúrno-spoločenských aktivít a športových podujatí (napr. deň obce...)	2021 - 2030	Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zvýšenie atraktivity obce	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU
Realizácia projektov spolupráce s podnikateľmi (LEADER – MAS)	2021 - 2030	Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zvýšenie atraktivity obce	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU
Príprava a realizácia SMART projektov v partnerstve s okolitými obcami regiónu	2021 - 2030	Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zvýšenie atraktivity obce	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU
Modernizácia verejnej správy, zavedenie elektronických prvkov	2021 - 2030	Zlepšenie životných podmienok obyvateľov obce, Zvýšenie atraktivity obce	*	rozpočet obce, štátne dotácie, EU

*výška rozpočtu bude doplnená po príprave príslušných podkladov, napr. projektová dokumentácia pod.

3.4 Postup pri implementácii

Realizácia aktivít naplánovaných v PHRSR obce Malá Čalomija bude vyžadovať úzku spoluprácu obce a miestnych aktérov rozvoja v jednotlivých sektoroch života obce, ako aj spoluprácu starostu obce a poslancov s externými odborníkmi, inštitúciami, orgánmi štátnej správy a regionálnej samosprávy, okolitými obcami a združeniami, ktorých je obec členom. Hlavným koordinátorom aktivít smerujúcich k realizácii strategického cieľa obce v programovom období 2021 - 2027 je starosta obce a pracovný tím zostavený za účelom implementácie PHRSR vždy prispôbený zameraniu riešenému projektu. Vypracovaním a schválením výsledného dokumentu proces strategického plánovania nekončí. PHRSR je dokument otvorený a reagujúci operatívne na potrebné zmeny vzniknuté počas programovacieho obdobia. Pracovná skupina pre implementáciu bude okrem implementácie programu plniť aj monitorovaciu úlohu. Obec má reálne skúsenosti s realizáciou investičných a neinvestičných projektov na podporu regionálneho rozvoja. Vzhľadom na nízky počet zamestnancov Obecného úradu bude pri realizácii aktivít spolupracovať s externými spolupracovníkmi. Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce bude po schválení obecným zastupiteľstvom zverejnený na web stránke obce a v tlačenej forme bude verejne prístupný na obecnom úrade.

Keďže Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce je otvorený dokument bude možné ho modifikovať podľa potreby. Spôsob modifikovania PHSR bude predložením návrhov na modifikovanie PHSR na zasadnutí obecného zastupiteľstva. Občania a inštitúcie môžu tiež v písomnej forme predložiť návrh na modifikovanie PHRSR. Doplnenie PHRSR sa uskutoční formou vypracovania Návrhu na doplnenie PHRSR, ktorý bude obsahovať konkrétne nové špecifické ciele, opatrenia, aktivity a úlohy. Návrh sa predloží na schválenie obecnému zastupiteľstvu. Ak doplnenie PHRSR bude spojené s možnosťou získať finančné prostriedky, alebo bude vyvolané inou nevyhnutnou potrebou, môže sa kvôli tomu tiež iniciovať mimoriadne zasadnutie obecného zastupiteľstva.

Časový harmonogram

Implementácia opatrení a aktivít nadeňovaných v tomto dokumente je naplánovaná do konca aktuálneho programovacieho obdobia (rok 2027) s výhľadom až do roku 2030, kedy do bude možné ešte ukončovať rozbehnuté projekty. Odhad realizácie PHRSR vychádza zo všeobecne očakávaných zdrojov financovania. Časový harmonogram prípravy a realizácie jednotlivých aktivít bude rozpracovávať Akčný plán, zostavovaný vždy na nasledujúce 2 roky. Každoročne sa Akčný plán bude vyhodnocovať a upravovať podľa aktuálneho stavu realizácie projektov, administratívnych a finančných možností obce.

3.5 Systém monitorovania a hodnotenia

Medzi kľúčové činnosti a procesy nevyhnutné pre správne zabezpečenie implementácie PHRSR patria aj monitorovanie a hodnotenie na úrovni programu i jednotlivých projektov. V procese monitoringu sa uplatňuje **princíp participácie partnerov a verejnosti**. Obec bude mať vytvorený monitorovací výbor, ktorý bude zostavený za účasti partnerov a pracovných skupín. Proces monitorovania a hodnotenia plnenia priorít a cieľov PHRSR bude previazaný s procesom monitorovania a hodnotenia naplňania programového rozpočtu obce v zmysle zákona č. 583/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Záverečný účet obce predstavuje vhodný nástroj, ktorý zachytáva nielen naplňanie programového rozpočtu územnej samosprávy, ale i naplňanie implementácie PHRSR vrátane možnosti sledovania definovaných indikátorov. Vzhľadom na túto previazanosť bude systém monitoringu PHRSR využívať

najmä „Záverečný účet“, ktorý je každoročne pripravovaný a schvaľovaný Obecným zastupiteľstvom. Monitorovanie splnenia programu obce je možné na základe vyhodnotenia výsledkov ukazovateľov za jednotlivé cieľové oblasti. Indikátory budú presne stanovené v jednotlivých realizačných projektoch.

Rámcové merateľné ukazovatele:

Špecifický cieľ	Ukazovateľ – cieľová hodnota	Časový bod monitorovania
dobudovanie chýbajúcej a rekonštrukcia existujúcej infraštruktúry s ohľadom na ochranu životného prostredia	<ul style="list-style-type: none"> • napojenie obyvateľov na inžinierske siete (%) • rekonštruované obecné budovy (m², počet vymenených okien, množstvo ušetrenej energie na vykurovanie) • km opravených/novostavaných chodníkov, km novostavaných cyklistických chodníkov a km opravených/novostavaných miestnych komunikácií, • rozšírenie inžinierskych sietí (merná jednotka: km a napojenie obyvateľstva v %) • napojenosť obyvateľstva na verejnú kanalizačnú sieť (v %) • miera využívania obnoviteľných zdrojov energie (v %) • množstvo odpadu pozbieraného separovane (druh/t) • množstvo recyklovaného odpadu (t) • množstvo vytvoreného komunálneho odpadu na obyvateľa (kg/rok/obyv.) • množstvo biologického odpadu (t) • počet vysadených stromov a kríkov • výmera novovytvorenej verejnej zelene (m²) • zvýšenie investičnej činnosti v obci (v %) • úspešnosť realizácie projektových zámerov (%) 	1x ročne
využitie daností obce, rozvoj podnikania a inovácií	<ul style="list-style-type: none"> • počet vytvorených pracovných miest v súkromnom sektore • počet zavedených nových výrobných činností • počet inovovaných technológií • zvýšenie produktivity práce • zvýšenie konkurencieschopnosti podnikov • miera nezamestnanosti (v %) • miera ekonomickej aktivity (v %) • zvýšená návštevnosť obce turistami (počet turistov) • úspešnosť realizácie projektových zámerov (%) 	1x ročne
zvýšenie kvality verejných služieb vo verejnej správe, školstve, sociálnej starostlivosti, kultúre, športe a bývaní	<ul style="list-style-type: none"> • počet detí v MŠ a ZŠ • počet stoličiek a postelí v oblasti sociálnych služieb • zvýšenie investičnej činnosti v obci (v %) • príjmová úroveň domácností a kúpna sila obyvateľstva • úspešnosť realizácie projektových zámerov (%) 	1x ročne

- tvorba projektov v oblasti rozvoja ľudských zdrojov, percento úspešnosti projektov (v %)
- štruktúra obyvateľstva z hľadiska vzdelanosti a kvalifikácie (v %)
- zvýšená zamestnanosť (%)
- počet, kvalita a využiteľnosť sociálnych služieb
- počet novopostavených bytov a domov
- počet stoličiek a postelí v oblasti sociálnych služieb
- úspešnosť realizácie projektových zámerov (%)

Hodnotenie predstavuje proces, ktorý systematicky skúma prínos z realizácie PHRSR a jeho súlad s cieľmi stanovenými v PHRSR a analyzuje účinnosť realizačných procesov a vhodnosť nastavenia jednotlivých opatrení a pripravuje odporúčania na zvýšenie ich efektívnosti. Počas programového obdobia (roky 2021 – 2027) sa odporúča vykonávať priebežné hodnotenia a po ukončení programového obdobia, tzv. následné hodnotenie. Výsledky sa zverejňujú podľa platných predpisov o prístupe k informáciám. Proces hodnotenia z hľadiska jeho vykonávania je rozdelený na interné a externé hodnotenie. Pri internom hodnotení je v procese hodnotenia realizovaný vlastnými (internými) kapacitami subjektu zodpovedného za administratívne zabezpečenie realizácie PHRSR, naopak na externom hodnotení sa podieľa externý subjekt (iná právnická alebo fyzická osoba).

Priebežné hodnotenie

Proces priebežného hodnotenia má formu série hodnotení, ktorých cieľom je kontinuálne počas implementácie Programu skúmať rozsah, do akého sa využili prostriedky, skúmať efektívnosť a účinnosť programovania a sociálno-ekonomický dopad. Zároveň identifikuje faktory, ktoré prispeli k úspechu alebo neúspechu implementácie Programu vrátane udržateľnosti a identifikovania vhodných postupov. Hodnotenie sa vykonáva systematicky a priebežne počas celého trvania Programu. Priebežné hodnotenia sa bude vykonávať raz ročne. Základnými podkladmi pre prípravu hodnotenia sú monitorovacie správy projektov realizovaných v rámci príslušného PHRSR. Priebežné správy o implementácii sú predkladané obecnému zastupiteľstvu.

Následné hodnotenie

Následné hodnotenie skúma rozsah, v akom sa využili zdroje, účinnosť a efektívnosť programovania a sociálno-ekonomický vplyv. Následné hodnotenie určí faktory, ktoré prispeli k úspechu alebo neúspechu vykonávania PHRSR a určí osvedčené postupy. Výstupom následného hodnotenia je Záverečná správa o hodnotení PHRSR obce Malá Čalomija. Hodnotiace obdobie pri následnom hodnotení predstavuje obdobie celej realizácie PHRSR, tzv. programové obdobie.

4. FINANČNÁ ČASŤ

Finančný plán predstavuje východiská pre financovanie PHRSR obce Mala Čalomija na roky 2022 - 2030. Východiskami pre stanovenie finančného rámca PHRSR sú indikatívne finančné požiadavky pre realizáciu konkrétnych projektov. Podrobnejšie informácie o finančnom zabezpečení realizácie konkrétnych projektových návrhov, v súlade s kompetenciami samosprávy, budú súčasťou projektového záznamníka.

V súlade so Zákonom o podpore regionálneho rozvoja (Zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov) je regionálny rozvoj na území SR financovaný z viacerých zdrojov, z ktorých hlavnými zdrojmi sú:

- zdroje štátneho rozpočtu,
- štátnych účelových fondov,
- rozpočty VÚC a rozpočty miestnej samosprávy a
- iné zdroje (PPP, úvery).

Doplňkovým zdrojom finančného zabezpečenia podpory regionálneho rozvoja sú prostriedky Európskej únie na to určené.

Obec je nútená prispôbiť realizáciu svojich územných cieľov jednotlivým výzvam a dotáciám.

Európsky fond regionálneho rozvoja (ERRR)

Európsky fond regionálneho rozvoja (ERRR) sa zameriava na posilnenie hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti v Európskej únii odstraňovaním nerovností medzi jej regiónmi. Je jedným z hlavných nástrojov financovania európskej politiky súdržnosti. Jeho cieľom je pomôcť pri znižovaní rozdielov v úrovni

rozvoja európskych regiónov a obmedziť nedostatočný rozvoj najviac znevýhodnených regiónov. Osobitná pozornosť sa venuje regiónom, ktoré trpia vážnymi a trvalými prírodnými alebo demografickými nedostatkami, ako napríklad najsevernejšie regióny s veľmi nízkou hustotou zaľudnenia a ostrovné, cezhraničné a hornaté regióny.

Európsky sociálny fond plus (ESF+)

Európsky sociálny fond+ má zohrať dôležitú úlohu pri vykonávaní akčného plánu o európskom pilieri sociálnych práv a pri riešení sociálno-ekonomických dopadov pandémie nového koronavírusu. Je vnímaný ako hlavný nástroj EÚ na investovanie do ľudí a na riešenie existujúcich nerovností. K osobitným cieľom ESF+ patria:

- podpora oblastí politiky zamestnanosti a mobility pracovnej sily, vzdelávania a sociálneho začlenenia, konkrétne pomocou pri odstraňovaní chudoby, čím sa prispieva k vykonávaniu Európskeho piliera sociálnych práv,
- podpora digitálnej a ekologickej transformácie, tvorba pracovných miest na základe zručností pre inteligentnú špecializáciu a zlepšenie systémov vzdelávania a odbornej prípravy,
- podpora dočasných opatrení za výnimočných alebo nezvyčajných okolností (napr. financovanie režimov skráteného pracovného času bez vyžadovania ich spojenia s aktívnymi

opatreniami alebo umožnenie prístupu k zdravotnej starostlivosti aj tým, ktorí nie sú priamo zraniteľní zo sociálno-ekonomického hľadiska).

Partnerská dohoda Slovenskej republiky na roky 2021 – 2027

Základný strategický dokument s celoštátnym dosahom. Pre programové obdobie 2021 – 2027 sa stanovilo päť osobitných cieľov politiky súdržnosti EÚ:

1. **Inteligentnejšia Európa** – pomoc zameraná na rozvoj vedy, výskumu, budovanie inteligentných miest a regiónov, digitálne riešenia pre občanov, podniky, výskumné organizácie a orgány verejnej správy, rozvoj malého a stredného podnikania, rozvoj zručností pre inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie a zvyšovanie digitálnej pripojiteľnosti
2. **Ekologickejšia, nízkouhlíková Európa** – pomoc zameraná na zlepšenie energetickej efektívnosti, OZE, dostupnosť pitnej vody a dobudovanie kanalizácie, zlepšenie odpadového hospodárstva, podporu mestskej mobility vrátane cyklo dopravy, ochranu prírody
3. **Prepojenejšia Európa** – pomoc zameraná na dobudovanie diaľnic a rýchlостných ciest, modernizáciu železníc, vodnej infraštruktúry a zlepšenie regionálnej dostupnosti
4. **Sociálnejšia Európa** – pomoc zameraná na podporu vzdelávania, zdravotníctva, trhu práce, sociálnych služieb
5. **Európa bližšie k občanom** - pomoc zameraná na podporu udržateľného cestovného ruchu, regionálnej a miestnej infraštruktúry pre pohybové aktivity, zveľadenie kultúrneho dedičstva

Operačný program Slovensko – bude doplnené po jeho definitívnom schválení. Operačný program Slovensko v novom programovom období nahradí doterajších deväť operačných programov (plus cezhraničné programy). Bude jeden operačný program, s jednými pravidlami, metodikou a manažmentom, mal by priniesť výrazné zjednodušenie využitia eurofondov.

Program rozvoja vidieka 2021 – 2027 je dokumentom, na základe ktorého bude poskytovaná pomoc z Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka v programovacom období 2021 – 2027 – bude doplnené po schválení

Miestny rozvoj riadený spoločenstvom

V priebehu minulých 20 rokov sa prístup LEADER (1) v oblasti miestneho rozvoja riadeného spoločenstvom (CLLD) – založený na skúsenostiach iniciatívy financovanej zo štrukturálnych fondov EÚ, ktorý mal pomôcť zúčastneným stranám vo vidieckych oblastiach zhodnotiť dlhodobý potenciál ich miestneho regiónu – ukázal ako efektívny a účinný nástroj pri uskutočňovaní rozvojových politík. Európska komisia podporuje túto realizačnú metódu aj prostredníctvom ďalších iniciatív Spoločenstva, akými sú iniciatívy URBAN (2) a EQUAL (3). Pokiaľ ide o prístup LEADER, ktorý EÚ sústavne podporuje od roku 1991, tento prístup sa stal dôležitým prvkom rozvojovej politiky vidieka a je akceptovaný v celej Európe. Od roku 2007 je miestny rozvoj nástrojom uskutočňovania politiky aj v odvetví európskeho rybného hospodárstva. Návrh nariadenia o budúcom nástroji CLLD sa zakladá na prístupe LEADER a týka sa všetkých fondov začlenených do spoločného strategického rámca – Európsky fond regionálneho rozvoja (EFRR), Európsky sociálny fond (ESF), Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka (EPFRV), Európsky fond námorného a rybného hospodárstva (EFNRH) a Kohézny fond (KF) – na programové obdobie rokov 2014-2020 (fondy SSR).

CLLD je nástroj, ktorý sa má využívať špeciálne na subregionálnej úrovni a ktorý dopĺňa ďalšiu rozvojovú podporu na miestnej úrovni. CLLD môže mobilizovať a zapájať miestne spoločenstvá a organizácie, aby prispeli k dosiahnutiu cieľov stratégie Európa 2020 v oblasti inteligentného,

udržateľného a inkluzívneho rastu, v oblasti podpory územnej súdržnosti a dosahovania konkrétnych politických cieľov.

Hlavné ciele návrhu Komisie sú zjednodušiť a rozšíriť využívanie nástroja CLLD ako rozvojového nástroja. Návrhy CLLD budú:

- vyzývať miestne spoločenstvá, aby vytvárali integrované prístupy zhora nadol v podmienkach, keď treba reagovať na územné a miestne problémy, ktoré si vyžadujú štrukturálnu zmenu;
- budovať kapacity spoločenstva a podporovať inovácie (vrátane sociálnych inovácií), podnikanie a možnosti zmien podporou rozvoja a objavovaním nevyužitého potenciálu v rámci spoločenstiev a území;
- podporovať vlastníctvo na úrovni spoločenstva zvyšovaním účasti v rámci spoločenstiev a budovať zmysel pre zapojenie sa a vlastníctvo, ktoré zvyšujú účinnosť politik EÚ; a
- pomáhať viacúrovňovej správe poskytnutím spôsobu, ktorým sa miestne spoločenstvá budú v plnej miere podieľať na určovaní charakteru realizácie cieľov EÚ vo všetkých oblastiach.

Externé finančné zdroje

- granty EHP a Nórska - www.eeagrants.sk
- Programy EÚ: WIFI 4 EU, Európa pre občanov, Interreg Europe, Program cezhraničnej spolupráce Maďarská republika - Slovenská republika, ESPON, INTERACT
- Nadácie (napr. Nadácia Slovenskej sporiteľne, Nadácia SPP, Nadácia ZSE, Nadácia Ekopolis, Nadácia ESET, Nadácia Orange)
- Grantové programy Visegradfund
- Program Stredná Európa, ETC Dunaj
- Podpora bývania – www.sfrb.sk
- Environmentálny fond – www.envirofond.sk

Finančný plán programu

Jednou z kľúčových otázok pre realizáciu programu rozvoja je schopnosť obce Mala Čalomija v priebehu jeho realizácie zaistiť zdroje potrebné na jeho financovanie. Tieto zdroje vznikajú vo viacerých sférach – v súkromnom sektore, verejnej správe, prostriedky Európskej únie. Dôležitým zdrojom budú vlastné prostriedky určené na spolufinancovanie projektov. V dôsledku absencie nevyhnutných podkladových údajov pre stanovenie finančného rámca, v ktorom by sa mal program rozvoja v strednodobom horizonte pohybovať, nie je možné stanoviť výšku prostriedkov potrebnú na realizáciu jednotlivých opatrení a aktivít. Táto časť bude konkretizovaná v závislosti od reálneho čerpania finančných príspevkov zo štrukturálnych fondov a možností obecného rozpočtu.

Finančný plán realizácie cieľov PHSR je možné detailne vypracovať iba pokiaľ by boli známe rozpočtové náklady na všetky plánované aktivity v rámci PHRSR. Vzhľadom k tomu, že v čase schválenia PHRSR nie je možné stanoviť rozpočtové náklady všetkých aktivít na obdobie celej realizácie a obec ešte nemá spracované stavebné projekty a cenové kalkulácie pre všetky plánované aktivity, nie je možné vypracovať v rámci dokumentu detailný rozpočet s presne špecifikovanými nárokmi na finančné zdroje. Celkový rozpočet a financovanie realizácie jednotlivých aktivít sa bude riešiť priebežne na úrovni ročných akčných plánov a ročného rozpočtu obce podľa konkrétnych aktivít plánovaných a realizovaných v jednotlivých rokoch. Časový harmonogram realizácie jednotlivých opatrení je závislý od finančnej spôsobilosti obce a zároveň od dotácií - harmonogramu výziev pre programové obdobie rokov 2021 - 2027.

Kľúčovým zdrojom financovania investičných aktivít vzhľadom na jeho finančnú náročnosť a možnosti obecného rozpočtu budú predovšetkým zdroje z fondov EÚ a tiež rôzne dotácie zo zdrojov štátneho rozpočtu SR. Spolufinancovanie jednotlivých aktivít bude v obci riešené vlastnými zdrojmi alebo prostredníctvom komerčných úverov. Na čerpanie zdrojov z fondov EÚ má obec dobré predpoklady. Finančná analýza obecného rozpočtu z hľadiska likvidity a zadlženosti obce dokazuje, že obec je schopná spolufinancovať investičné projekty financované prostredníctvom fondov EÚ. Základnou a najvýhodnejšou formou financovania projektov podporených z fondov EÚ pre verejný sektor je nenávratný finančný príspevok (NFP), ktorého výška pre jednotlivé projekty je stanovená v príslušných Operačných programoch a Schémach štátnej pomoci.

ZÁVER

Aj keď v zmysle zákona č. 539/2008 Z.z o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov je PHRSR podmienkou pre získanie zdrojov zo štátneho rozpočtu a doplnkových zdrojov pre rozvojové projekty obce, bola jeho aktualizácia motivovaná predovšetkým potrebou koncepčného riadenia v obci Mala Čalomija v snahe čo najefektívnejšie riešiť problémy a výzvy rozvoja obce. Príprava PHRSR je pomerne zložitá cesta, ktorá vyžaduje určitú vopred stanovenú postupnosť krokov, ktoré na seba logicky nadväzujú a predovšetkým zapojenie všetkých aktérov rozvoja obce do spoločného plánovania tak, aby bol maximálne využitý potenciál územia na dosiahnutie ekonomickej, kultúrnej a spoločenskej prosperity celej obce pri akceptovaní princípov udržateľného rozvoja. Cieľom programu nie je vyriešiť všetky problémy, ktoré sa v obci vyskytujú, ale načrtnúť smer, ktorý vytvorí vhodné podmienky pre ich riešenie. Spracovaný dokument predstavuje súčasný stav i perspektívy rozvoja obce, ktorá sa snaží zlepšiť životné podmienky svojich občanov. Najväčšou devízou obce sú jeho obyvatelia, ktorí z veľkej časti majú o život vo svojej obci záujem a na jej rozvoji sú ochotní participovať. Hlavným cieľom PHRSR obce je zlepšiť kvalitu života občanov, vytvoriť podmienky pre ekonomický rozvoj a presadzovať koncept udržateľného rozvoja obce. Veríme, že v spolupráci s vedením obce sa obyvateľom tohto územia podarí tento cieľ zrealizovať aj vďaka získavaniu finančných prostriedkov z verejných i neverejných zdrojov.

Zoznam použitej literatúry

- Literárno-vlastivedný slovník obcí okresu Veľký Krtíš. PhDr. Anton Hupka, Miestny odbor MS vo Veľkom Kríši, 1995
- Kolektív (1997): Kraje a okresy Slovenska, Q111, Bratislava
- Lukniš a kol. (1972): Slovensko – Príroda, Obzor, Bratislava
- Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR (2007): Národný strategický referenčný rámec, Bratislava
- Štatistický úrad SR (2011): Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2011
- VUC BBSK (2022): Program sociálneho, ekonomického a kultúrneho rozvoja Banskobystrického samosprávneho kraja, Banská Bystrica,
- VUC BBSK (2006): Územný plán Veľkého územného celku Banskobystrický kraj, Banská Bystrica, Ministerstvo životného prostredia SR (2001): Konceptia územného rozvoja Slovenska 2001, Bratislava
- Štatistický úrad SR (2012): Štatistická ročenka regiónov SR, Bratislava
- Slovenská akadémia vied (1977): Vlastivedný slovník obcí na Slovensku I., VEDA, Bratislava
- Slovenská akadémia vied (1977): Vlastivedný slovník obcí na Slovensku II., VEDA, Bratislava
- Slovenská akadémia vied (1978): Vlastivedný slovník obcí na Slovensku III., VEDA, Bratislava
- Slovenský ústav pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody A-J (1967): Súpis pamiatok na Slovensku, Obzor, Bratislava
- Slovenský ústav pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody R-Ž (1969): Súpis pamiatok na Slovensku, Obzor, Bratislava
- Peter Sule, Peter Sule ml. (2005): Encyklopédia miest a obcí Slovenska, PS-LINE, s.r.o. Lučenec
- Anton Hupka (2005): Literárno-vlastivedné rozhľady po Veľkokrtíšskom regióne, Spoločnosť A.H. Škultétyho Veľký Krtíš
- Jaroslava Michalová, Pavel Michal (1980): Geografia okresu Veľký Krtíš, Osveta Martin
- Magyarország kistérségei. Nógrád megye. Balassagyarmat és térsége. Ceba Kiadó . 1999
- Múltunk emlékei, honismereti – műemlékvédelmi – turisztikai - magazin. 2. évfolyam, 4. szám, július 2003.
- Novohrad. Regionálna vlastivedná monografia. Príroda. Zostavil Ján Sloboda. Vydavateľstvo Osveta, n.p. Martin, 1985.
- Víťame Vás v regióne, Veľký Krtíš. Občianske združenie Koliba, 200
- ARCH-EKO Banská Bystrica (1992): ÚPD VÚC okres Veľký Krtíš
- Štátny archív Banská Bystrica, pobočka Veľký Krtíš
- Archív obce
- Archív spracovateľa
- Dostupné web stránky
- Osobné stretnutia a konzultácie a získavanie údajov priamo z OcU M. Čalomija
- Sčítanie ľudu, domov a bytov 2011, 2021